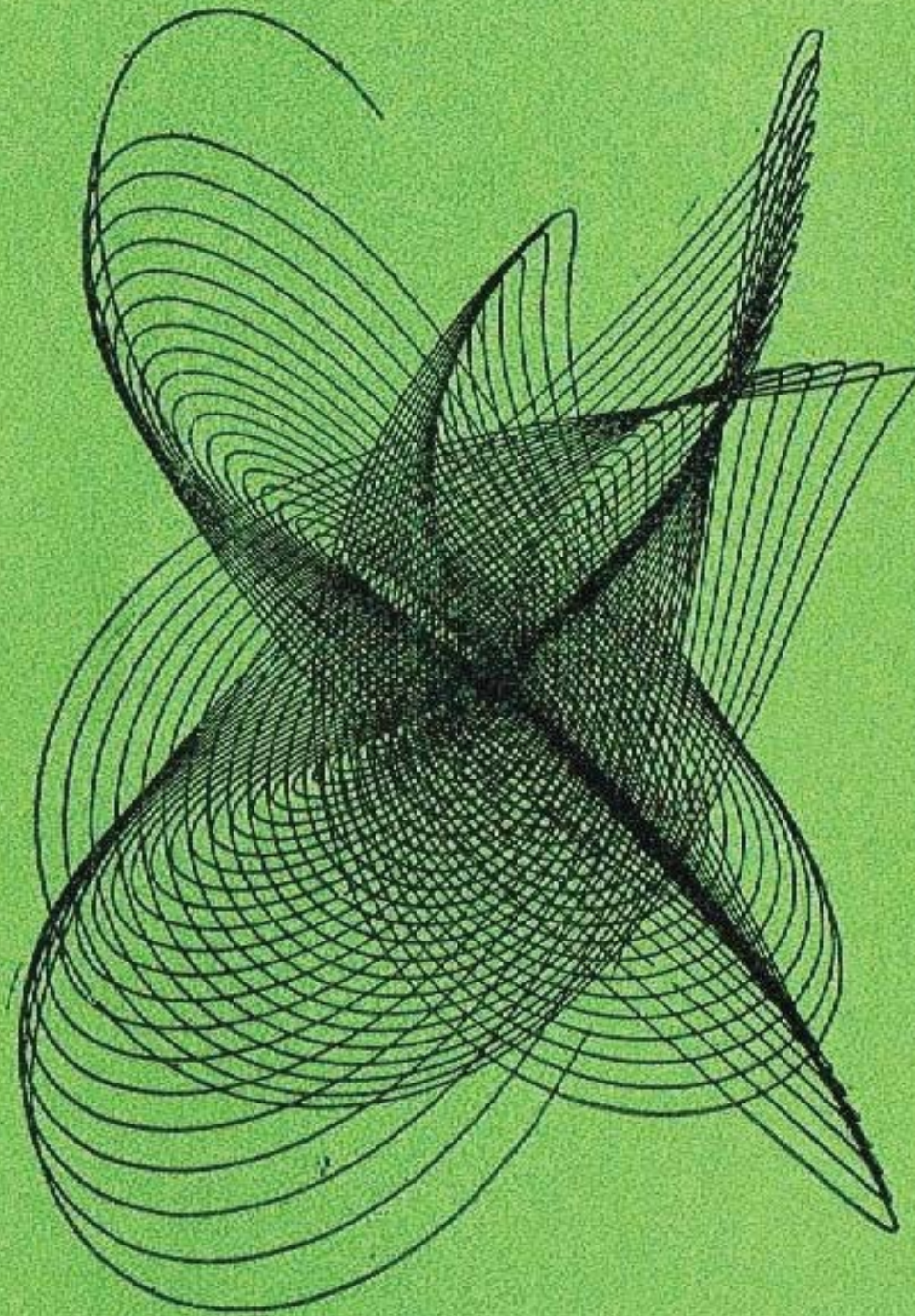

دہنگن مدہ

دھوک

۲۰۰

۱۹۸۵

بہار لکھنؤ کی توریہی و روشہ بنیری بہ

هه و ناامی

به هه، کی تور وی و رهوشه نیری یه

دهوک

«۲»

۱۹۸۵

جایخانا (الحوادث)

به عدا - ۱۹۸۵

1870

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

1870

1870

1870

1870

1870

د هه قالی لاس - د صایا اړا د یار

۲۹۲/۵/۸۶

پیشی

خوانده فائید هیژا ..

ل دهلیقا هم قی هژمارئ دداین پیش چافید هه وه مه دقید بیزین
کو مه باوه ریه کا موکوم یا ب کاری خو هه ی ، دیسا مه هیقیه کا گه لکه
ب هیژ یا هه ی کو ل نه فر و بینه هه ر هژماره کا ده رینخین ژ یا بهری
وی سهرکه تیر بیت ژ هه می لایقه ، نانکو بیتگافه کن بو پیش پائین ..

هه رهوسا دقن دهلیقیدا هم ژ دل سوپاسیا سه یدایید خو یید
قه درگران دکه ین ، یید نه هیلاین کارید وان یید فهر بینه ناسطه ننگ د
ریکا بشکدارییا وان د (دهنگی مه) دا ، ب راستی شانازییه ، نایید
وان که تین دگه ل نایید توره فائید گه نج ، دیسا هم سوپاسیا هه ر
توره فانه کی دکه ین یین ب سینگه کن به رفره هه خو کیشایه ، د مه یدانا
(دهنگی مه) دا و ل گازییا قی دهنگی هاتی . نه قه ژئ نیشانا دلسوزیا
وانه بو په یقا کوردی یا بیروز ... ئیدی : هه ر بو پیش ..

- دهنگی مه -

ھيقيدارين چك نہ بيت

سوپاسيا ...

••• ھەر رويبارھ کي دکھين بھرھف پيژگھني ب زھلپيت

• ھەر روژھ کي دکھين ، ھەر تم خو ژ تارين قورتال گھت

•• ھەر ئوورھ کي دکھين بارانا وي ھەرگيز بياريت

•• ھەر سوپارھ کي دکھين ھسپن خو سنگ نہ دھت

و سوپاسيا (دھنگي مھ) نانکو دھنگي خو دکھين کو ھيقيدارين

چ جارا چك نہ بيت ••

ھوزانقان

عبدالرحمن مزويري

۱۹۸۵ / ۶ / ۸

هوزانفانی هیزا

« سه بری بوتانی »

چیروکنیسی ژلهانی

« مکهه سلیم سواری »

نهم ژ دلو جان سوپاسیا فان ههردو سه یدایا دکهین ل سهه
یشته فانی با وانو ره نجا وان گنشای در هژمارا نیکن ژ «دهنگی مه»
پونا هین ب بینت خودی کاری مهو وان هه می گافا راست بینت ژبو
پارازتنا په یفا کوردی یا پیروز ..

دهنگی مه

شویڼ در بید په یقا

- ګهر ب هتین و هینګینه ساخت و په وشتید
- توره قانی - توره قانی دروست - دی بینین ..
- پتجه سیانا وی ژ یا مروقند دی دژوارتره ...
- پایا رهوشه نیریا وی بلندتره ..
- هزرید وی پوهنترن ..
- باوریند وی موکمرن ..
- ګوتنید وی بنه جهترن و ب هیزترن ..
- نهغه نهو پایونه .. ژ همیا نزمتر : پتدقییه توره قان
- نه کهفته دبندا .. و هه که نزمتر لیهات ، هینګن
- مه مافن هه ی نه م ب شک ب که فین د توره قانییا
- ویدا - نه ز هوسا د توره قانی دگه هم -
- په یدف و توره قان هه فالجیمکن .. د هه فروجن ..
- توره قان دشیت په یقن ب که ته خه نچر ..
- دشیت ب که ته بهرګن تغه نګن ..
- هه ر ودها دشیت ب که ته ګول .. ګر نزمین .. نه فین ..
- په یدف دیته ناشتی ... دیته جه نګ ..

ديسا په يښه ژي دشيت توره فاني ب مړينيت ..
 دشيت ساخکت ..
 دشيت ب مړنژينيت .. ب که نينيت .. ب مړينيت ..
 توره فان چ جارا په يفا ژبير ناکت ...
 چ جارا « ساخ نابن شوينيد څه به را » ..
 نه که نه مهن .. به لن ناگه هداره که بو وي که سني
 بفتت به رامبهري توره فانه کی راوستت و ياريا ب
 په يفا ب که ت .. من دلپت بيزمي :-
 « نه هه می که س زه لاميد قني ياريني نه .. که له ک جارا نه ف ياريکر نه
 دپيته ناگر .. دپيت نه زمانني ته ب سوژيت .. » ..
 توره فاني .. نه ره زه کن پاوانکريه ل سهر نافي هنده کا ..
 به لگی مبرگه کا پر کول و گيايه .. يا بې په رجانه ..
 يني بزانيت بپهن که ته کولا .. دني قه ست که تني ..
 يني نه زانيت .. دني پانسکا خو ده تني ..
 توره فاني .. نو شيبه کن تريني بلنده ..
 يني ب که هيتي .. ل بهر ده لي هنگين و که زويه ..
 يني نه که هتي .. دني بيزيت :- بيسيره يه .. يني ترشه ..
 که ل توره فانا .. گياني ب وي تريني شرين بگرن ..
 و بو يته دي ژي نه و بيسيري ترش .. بيروز بيت ..

- بياني -

نافه روک

- ۱۰ نهمین تی نوسمان
زمانی خو بزانه
- ۲۱ سه عید دیره شی
به لگه
- ۳۱ سه بری بوتانی
خه و مه - بچویکی نه گریت ناخوت
- ۳۷ خالد صالح
ز به ندین کورده واریتی
- ۴۵ نیسماعیل تاها شاهین
زن ناین و دانه شو د گوندان ده
- ۵۲ محمد علی یونس
دهنگی مه
- ۵۳ عیسی بهرواری
نهز دویرم
- ۵۵ سه بریا هه کاری
تهشیا داییری

	محسن قوچان
۵۶	هيف يا سله
	صالحن يوسف
۵۹	هو جياو
	محمد سليم سواری
۶۱	هنارا ترش
	هشيار محمد حسن
۶۵	چهوا با ديهه باروقه
	احمد عبدالله زهروق
۷۰	ز سترائين كوردا بين ليرنگي
	عبدالرقيب يوسف
۷۳	هنهك بير و بابه تين نو
	دهنگي مه
۱۰۷	جيهانا زاروكان
۱۱۷	فهرهنگا دهنگي مه

هه و النامه ی کتیب

زمانی خو بزانه

نهمینی نوسمان

دهرمارا دوازدیدا ژکونارا - کاروان - من گوتاره ک نفیسو ل بن
ناتی ، زمانتی خو بزانه ، جهند به یقه ک من ینابون ودروستیا بکارینانا
وان من دیارکربو . گهلهک داخو از ژمن هاتنه کرن کو گوتارید هو ل
سهر بیجم به لنی کارتی منی دی بی فهر پتی نه دا وه بکهم .

جهتی مخابنی به کو گهلهک نفیسید مه هاتا نهو ههر بی ل
سهر پتی به کا خه لوت دچن وه کو به یقا دنفین . نه تی جهندی زیانه کا
مه زن یا تیدا ژبه رکو فر فر اندنا به یقید مه هه بن و دانانا هنده کید دی
بند بیانی کاره کتی ینکجار نه دجه دایه دنیا یدا کس وه تاکهت ، زمانتی
خو باش ناتیخت .

زار ینسکه تن ب جه دخت وه کو دکه فته کارتی به لاف ، ناکو
نفیسیتی ، هینگتی نه گهر مه به یقید خو هه بن دقت وان دابن نه گهر
ناسی بووین ل وی دهمی کو پتی به یقه کتی بووین و مه نه بیت ، کارتی
دروست نه وه نه م وان به یقا فه و ژنرین بید ملله تی مه تید گه هیت بلا ج
زارتی بیانی بیت . به یقید به لاف ژی له ناف هه مو ، نان به هرا پتر ژ ملله تا
وه کو : رادیو ، تلفون ، تلفزیون . . . هتد ، ههر وه کو خو دتی هینه
دانان .

له قیری من دئیت چه ند به یقه کا دانم دا برادر هویر سه حکه نئی
و بده نه کاری :-

۱ - قهلم :-

منی دیتی گهله کا (بیتوس) دانایه • نهفه دجهدا نینه زبه رکو
• بی - ب وی کار دهته کرن + نوس ، ب زارانی سورانی
تاسکو نفیسین • بهلی پاستی ، نوس ، نفیسه ، ونوسین ، نفیسه ،
نه فجاره بو هندی دقا گوتبانه • بی نوسین ، بهلی مه ب کرمانجی
هر قهلم زانیه زبه رکو • قهلم ، • گهلهمه ، • هر فا • ق • د
بنیاتدا دزاری گهله دیدا نینه بهلی (ک ، کافه) و به راهیتی خه لکی ب
گهلهما دنفیسی گهلم ئی ستریه کئی مه زنه وه کو شویرتی ، هر
داره کئی سه رتیز هتا شوروی و مه زنییا • قهلمه کی ، دینزینی
گهلم هر وهسا بهریت بالدا • نه فجاره بکارینا • گهلم ، بو
مه عا • قهلم ، دروسته •

۲ - به یسک :-

بو دانانی شوینا (درجه) (مرتبه) گهلهک نه دجهدایه زبه رکو
• به یسک ، هزماره کا • ده ده جایه • نه کو تیکه بتی • زبه ر هندی
دئیت بئزین : • بئسک ، هر وه کو دفولکلوری مه دا ، بو ده ده جتی
وه گوتینه (بزیره - سه رهانییا فهقی طهیران • پیشکیشکرنا :
نه مینئی نوسمان ، کوفسارا - کاروان - هزمار - ۸) • نان
ژی هر وه کو (خانی) د مه وزینتدا • پایه ، دانایه • هر چه نده
بیانیه بهلی دشین هر دووا به جه بئوسین •

۳ - ديروك - ميژو :-

به درخانيا « ديروك » دانا بو « تاريخ » بهلتي مهنا جهی ددهت
هه ر و سا قوناغتی ، بهلتي (ميژو) يا سوران ديژون به جهتره
ز بهر کو دهمني زه ماني بوري ديار دکهت ، « زميژه » نانکو دهمني ب
سه رقه بوري .

۴ - بهش :

دسورانيدا نانکو « بشك » بهلتي ب کرمانجی : (بهق) فه کري
دی بيژينه تیکي چافتي خو ، نان دهفتي ، خو بهشکه . شوينا
(بهش) دفت بيژين بشك .

۵ - گنگاشه - گيتگهشه :-

بو « مناقشه » دروست نينه . دگهل في بهيفتي « قهرقهشه »
« لاله شه » هه نه . نهف بهيفه دکه فدا ز « ناني » هاتينه دارپشتن
وه کو « بالآف » جلك شوپشتن ، ز « بال + ناف » هاتيه و
« طهنگاف » ز « طهنگ + ناف » هاتيه و گهلهك نمونيه دی ،
نهفه زي رينکه کا داتراشينا به يقايه .

نه گه ر مروفهك ددفتيرا باخفيت دي بيژني « گنگيه » ، « گنگن »
نانکو « هممه » ب عه ره بي . بيجه کتي ز کونکوتی بلندتره و
« قهرقهشه » ز گنگني بلندتره نانکو قيقريره ، (لاله شه) ز هه بيا
بلندتره ، هه مي زي ناخفتنا ينگه به . بو « مناقشه » ب کرمانجی
ديژيني « دان و سطان دن » .

۶ - مه بهست :

گهلهك نفيس ديژون « مه بهست » شوينا « نارمانج » . مه بهست

ب کرمانجی ٺانکو « مه گريدا » بهلئ ٺهو ٺارمانجا منه ، ٺان
 ٺارمانج زفي کاري • دروستره بٺرين (مه بهستا منه) ٺان
 « مه بهست زفي کاري » • ههروهما دشين بٺرين : ٺهو ٺيانا
 « داخوازا » من بو •

۷ - بسپور :

من تي ديتي ٺيسيد مه « بسپور » دنقسن بو نيشانا « شاره زان »
 ٺهفه زي خهله تيه کا دياره • ٺهم دبٺرينه بچونکئي ز « سنيل -
 مراهق » بچونکتر بسپوره ، بچونکه کئي بسپوره • ٺانکو ٺشنا
 ٺيک جودا دکات ، دهست بي کري ٺيد گه هيت ، بهلئ بو مروغه کئي
 ٺيگه هشتي و زانوا ٺساره زان من گوھ لئي نه بويه ل ٺاف کرمانجا
 که سني بسپور بو وي ٺهغايي گوٺيت •

۸ - زقان :

ٺهو ٺهز دبينم په يفا زقان ، بو « موٺده » دهٺه دانان • ٺهفه زي
 خهله ته و نه دجهدايه ، زبه رکو « موٺده » ٺانکو دو که سا ٺان چفتا
 ٺاخٺن دايته ٺيکودو کو فلان ده مي ل فلان جهي دي گه هينه
 ٺيک ، بهلئ زقان ٺانکو چاف ل ري وه کو ٺوبه دار ٺان باسه فانيه ،
 ٺهم دبٺرين ٺهزي کرينه زقاني زويزي ، ٺانکو من تي لهر داناي
 چافئ من تي لئي کا دي کهنگي سه ري خو ٺيٺه ده ر • شقاني په زي
 زي هه ر زقانه بويه شقان • « بهند » يا زبه ند کرنئ هاني يا کو
 گريدانه و ٺهزي « ل بهندا وي » ٺانکو ٺهزي ل هويفا وي • ب
 ويغه گريداني مه ، دقيت به ري هينگي هه ردوا ٺاخٺن دايته ٺيک بو
 ده مي و جهي چ دوير چ ٺيزيک ، بهلئ چنبدت بٺرين بهنده واري

تعمه ، نانکو نهوينا ته نهزي گريدايم ، هر و مسا مه سترانيد
 فولکلوري هغه دپيژن « ل بهندا تعمه » نان « ل بهندا منه » نانکو
 ب منقه گريدايه ، ل هويځيا منه . ل جهه کي چانه رپيا من دکوت .
 نه فجاره يا جهگر « بهند » شوينا زقان ياکو معنا جاف
 لري ، زيره فان ددوت .

۹ - وضع حال :

دتي بيژين دتي تو خودتي ، نهغه و وضعه نان نهغه حاله نم
 تيدا ؟ نم که تينه حاله کي نهخوش هر دو بهيف زي عهريينه ،
 بهلي نم ب کرمانجي دپيژين ، نه مي دکراسي ره زيليدا ، خودتي
 که سي نه تيخته وي « کراسي » نانکو « حالی » نان « وضعي » .
 بهلي مه کراسي خو تيخت و فرقياند ، مخاين ، و مه په يقيد بياني
 دانانه شويئي .

۱۰ - مجانا :

شوينا « مجانا » نم دپيژين « بهلاش » نانکو بي دراف ، بهلي مه
 په يغه کا دي زي يا همي « هر وه » من تي گوهد لي بووي کرمانجهک
 دتي بيژيت « ما خونه دي ب هر وه دته من » ني پاره « دراف »
 دپين « نان » هما دتي دمي ب هر وه ، نانکو بهلاش . هر وه ، ز
 « هر + وه ، و مسا ، هاتيه .

۱۱ - بهرهم :

بو بهري تشته کي نسييد مه يند فیر بووين دپيژن « بهرهم »
 ياکو په يغه کا فارسيه نانکو « بهر + همي » نه فجار « بهري »
 تشي چ کوم ، خپ چ کت ، نم دپيژين « بهري في پره زي »

• بهرچی فان پهزا ، نان ژي بهرئسد وان ، بهلني بو نغبي نان
فولکلوري ، هدر دئي شين • بهر ، نغبين •

۱۲- بهرخور :

نانکو يني بهرچي وي تشي دخوت چ پهزه چ زهقيه چ جهمه ،
بهلني راستيا قني گوتهني نهوه مهعنا • ضمان • يانهم دبئزيني ددهمان ،
دهوت ، مروقي ملکهك ههيت بدهته تيكي ب کرئي • نانکو يئشين
ههقي خو وهر گريت ، بهرچي ملکی جهند ژي بهيت بو وي کهسيه
يني تندا کاري دکهت ول بهر دبيت ، کرئي دکهت •

نهفجاره يادروست نهوه نهه شوينا • ددهمان • يئزين • بهرخور ،
چيدبيت ژي گولهك ديشکدارين د ملکه کيدا هندهك بخون و
بهرخوري بدهنه يند دويژ ژ جهي نان کاري ، نان تيم و سيني
نان يئزن بن •

۱۳- سهيمان :

مهزني مالي چ زن نان زهلام بيت نهه دبئزيني • سهيمانني • مالي ،
يا ب عهدهبي دبئزيني (وصي - ولي امر) •

۱۴- بخودابگهثيت :

مه چيروکه کا فولکلوري ياههبي دبئزيت : هوشمهنده کتي زارو
دهستکورت (فقير) دجو نك حاکمه کي و دگوتني • زالم
بخودابگهثيت ، نانکو • بسقط • سوران دبئزن • بروخي ، نانکو
بهرفيت ، بهلني بهرفا مه بو وي نارمانجني بنهجهه •

۱۵- بهرخو :

بو دیار کرنا مروفه کتی (آنانی) نانکو جهز ژ (مهسله حهتا) خو
ب تنی دکهت . یاکو به یقه کا عه ره بی به ، کرمانج بو وی نارمانجی
دیژن مروفه کتی . بهرخو به . ب مهنا هر که فچکی به روکا
خسویه .

۱۶- ددانگه روی :

بو وی مروفی دهته گوتن بی نه نیت زوی یقه کهس کاره کی
فیریت ، نان وجه کا دگه هته وی بو وی ب تنی بیت ، هر چهنده
نهف به یقه تیزیکی مهنا . بهرخو به ، بهلی جوداهیه کا سفک یا
ههی . ددان + گه روی ، نانکو . لیم . ب عه ره بی . مروفه کی
ددانگه رویه نانکو . لیم .

۱۷- سالو خدان :

گه لک جارا دی بیژین کا فلان تشی نان جهی بو من «وه صف»
که ، بهلی ب کرمانجی نهف دیژین « سالو خده » نان سالو خدانید
وی چ نه ؟ بهلی دروسته بیژین سالو خید وی چ نه ؟

۱۸- ساخلهت :

جهی . صفه ، کرمانج دده نه کاری وه کو دیژن ج «ساخله تید»
باش ل نک نین .

۱۹- سهلیقه :

نهف دیژین « جامیر » فلانکس مروفه کتی بی سهلیقه به « نانکو
بی » اصول . نان دهوئی نان زپانجی بی سهلیقه لیدهن .

نان زى داووتا وان يا بن سەليقەبو ھتد .

۲۰- تېقلدار :

ئەگەر تېك ئاخفتە كىي بېزىت كو ، مەغنايە كا ئەدىار تىدا
ھەبىت وە كو روژ ئاقايى دېزىنى ئىدىم ژمەتە لا ئان يىگوتتا وە كو
« دوپشك ژ ئاقجانا دبارن » ب عەرەبى دېزىنى « توريە ، رمزىة ،
بەلىي كرمائىج دېزىن ئەق گوتتە يا « ب تېقلە ، تېقلدارە ، بو
« توريە ، رمزىة ، « تېقلدارىيە » .

۲۱- زەغەل - زې - :

ئەگەر تىشكەن ، خوسەر ، ئانكو يى ، صافى ، نەبىت تىشە كىي
دى كرىتە ئاف ئان يىكە كرىت وە كو : روينى ، زېرى ، ھىگىنىي
مروقه كىي ب چەپ و چور . دېزىنى « زەغەل » ب عەرەبى
« مەشوش » بەلىي بو درافى دېزىن « زې » ، ئانكو ب عەرەبى
« زور ، وە كو : « زېباب » ، (خانى) ئى پىدار (خالد) گوتى :-

قەلبىد زەغەل دكەت بلورى

پولىد دەغەل دكەت فلورى

ئانكو دلىد بېر زەغەلى وە كو مورىن زەلال دكەت و درائىد (زې)
و ب دەغەل دكەتە درائىد زېرى . « دەغەل » ، ئەو گىيايە يى ل
گەل شىنكائىا مروق دېبىت شىندىن وە كو زىوانى . دىسا ئەم
دېزىن مروقه كىي زەغەلە ئانكو « پاسترو » (مستقىم) نىنە .

۲۲- بەژى :

نساخيە كا قەگر ، مەدى ، دى ل ئاف خەلكى بەلاقيت ، ئان

ټيکي گريت ، هه جي مالا مسروق جويني دئي بينيت ټيک مي پي
 کښي وه کو بهر سڀي . کرمانج دبتر نه نساخيد هو «پهزي» نانکو
 «وباه» ب عهري بي . نه فه زي ز (پهشين) هاتييه ، چنڊيت بترين
 «بکار ٿي ناا به يقيد بياني زلايني نفيسيد کرمانجا ، نهو زي پهزيه که ،
 بهلي «معدی» فه گره .

۲۳- پيلک :

بهراهي ل دهمي کو بهريد ٿان دهنگ و بهس ٿان مسروفي
 داخوازده ههبا دا ب پيا ٿان دهوارا چيت ههتا دگه هشته به جهي .
 مروقيد مهزن ، ٿان حوکه هتا ، هندهک کهس هه بون بو وي کاري
 ب تني دگوتني « پيلک » نانکو « رسول » ممثل ، دا بترين فلان
 حاڪمي ٿان ميري ٿان حوکه تني (پيلکني) خو هنارته نڪ فلانکسي .
 بهلي بيرا من دهنٽ ، بو کاغهز و نامه و (ناخفتبهري) دگوتني
 « سلف » .

۲۴- زارقه کرن :

وه کو بو جارا ٿيکني من و هوگرته خو بهري پيست و پتج سالا
 « تمثيلى » ب کرمانجي زرادبوا بهغدا هه پيشکيش کرين من بهيضا
 زارقه کرن بو « تمثيلى » گوت و « زارقه کهر » بو « ممثل » زبهر کو
 « زارقه کرن » ههر بزارقه کر نه « تقليد » ، دا بترينه ٿيکني کسا هلو
 بزاري فلانکسي فه که ، دا پرايت کا پي دي چ دکر ٿان دگوت ،
 وه کي وي کهت و بترت ، بهلي هندي کو « تمثيلى » يا نفيسييه ،
 چ سهراهتي بت ٿان ٽنک خو هاتييه دانان ، ههر بزارقه کرنا
 سهراهتي و مرونايه . خودان نه ل و تيرتي به بهلي هنده کهس پي

بزارفه دگهن • نهفه بنهجه و دروسته ، پته قيت نهف بيزين
 « تمثلية » نان ، نواندن ، نان « نه کتهر » ياکو ب انگليزي نانکو
 « معتل » ، ما بوج نهف دئی « زارقه کرن و زارقه کهر » پشت گوھن
 خوټه هاتين ؟ بو « معتل » ل کاري دبلو،اسی دئی بيزين « بيلک » •

۲۵- ناززو :

نهف بهيفه کرماج دبيزن بو « خهريبي » « اشتياق » یی • مسن
 بهيست جاره کئی ژنکه کئی بچويکهک ل نک بو ، دست ب گريئی کر
 ژنکه گوته کچا خو کا دای هره فی به ، یی « ناززووا » ديسکا
 خو دکته من گوتی به عنی چ ؟ گوتی : نانکو یی ژ ديسکا خو
 خهريب بوی •

۲۶- گه لته :

دئی بيزين فلانکس « بن گه لته به » نانکو کسه يه خو شه ،
 ترانه کهره ، ياري کهره ، سوجه نجيه ، هه سنی سفکه ، ديسا
 دبيزين : نهفه کاره کئی ب زه حه نه ما خو نه گه لته به ؟

۲۷ نه قلناق :

نهف دبيزين « صلاح الدين ابوي » نه قلناقی « يوسف » • ،
 به لئی بو نازدار کرتی دئی بيزينه بچويکه کئی ، بسوره کئی « چويچی »
 نان « مشکو » « کيزی » • • هتد • • « نه قلناق » « نازناف » يينه ،
 نه قلناق دمينيت به لئی نازناف دهته هيلان نان ژير کون وه کو
 مه زن دبن •

۲۸- هایدار :

فلانکس هایداره ، نانکو ، های ، زئی مهیه ، ناگه هداره ،
هرودسا هایداری بو هشیاریتی زی دبیزین وه کو : ، های زخو
نهما ، نان ، زهای چو ، نانکو ، انعام ، نان ، های زخو هده ، نان
، نه ها زخو هدهت ، نانکو هشیاریه ، ناگه هداریه .

۲۹- نهختوبار :

په یقا ، وفاء ، یا عهده بی جهتی خو کره دناف زمانتی مه دا شوینا
، نهختوبار ، گرتیه ، هرچه نده نهز دزی بکارینانا په یقید یسانی
نینم کو بهینه گوتن نان نقبسن ب زمانتی مه نه گهر مه په یقهك
نه بیت شوینا وی نهفه ریه که بو پیشکتهتا هر زمانه کی ، بهلن
مخابنیه ونه دجهدایه نه م ناخفتنید خو بفرقرینین و ژبیر کهین .
نه م دبیزین فلانکس یی ب نهختوباره نانکو ب وه فایه . نان
بی نهختوباره ، بی وه فایه .

به لگه

خوانده قايين هيترا :- ل ده ليقا نه م قن ده ستنفي ساري ددائينه پيش چا قيد ته ، مه دقن نه م راستي به كني ناشكرا كه ين ، كو «نازم هيكمه ت» ي ل سهر شوروش و نازاديخوازي يا گه لك ملله تيد چيهاني هه لبه ستيد قه هاندين يند دوير و نيزيك ژ وه لاتن وي : «به لن دنفي ساران وي يين چاپكري ده ل سهر چيرائين وي يين كورد نين كو دسالتين (۱۹۲۰ - ۱۹۳۰) ژبو نازادي ياخوه شهر دكرن ۰۰۰ تشتهك نه نفيسي به) ۰۰

ب هزارا كورد هاتنه كوشتن ۰۰ براندن ، به لن (نازم) ي چ «ده تگ دهر نه خست» چ پشتيفاني نه كړي . سهر نيك ژ هه وه ييزت پا نه فه چ ده ستنفي ساره ؟ دقن ييزيني :- نه فه نيكه ژ گه لك كاغهزا يند هاتينه نفيسين د ناقبه را دو هه فالادا مالبا تيد وان نيا سيد نيك بون ، قيججا نهغه چينه هه كه رهوشتن قان كاغهزا رويمه تي و دلخوشكرن بت .

ل دويف هزاريد مه ، نه ف ده ستنفي ساره چ ژوي راستي يا مه ل سهري گوتي نا كهوريت كو (نازم) ي چ بهرهم ل سهر كوردا نينه . و نه م دقن مينين ل سهر قان هزارا هه تا تشتهك ژ بهرهمي وي كو ژ بو كوردا نفيسي بت ب كهفته پيش چا قيدمه ۰۰ هينگن ياشي دقن مه گوتنه كا دي هه بت ۰۰

ده تگن مه

بەلگە

دەستئەفیسارە کە ، (نازم ھیکمەت) ل سەر کورد

سەئید دێرەشی
ژ تیبئە لائینی وەرگیرایە

• نازم ھیکمەت ، مەزترین ھەلبەستقانی تر کئی سەد سالا بیستان
ئانی ناسین • ھەلبەستین وی تا ئیرو ، دپتری چل زمانین جیھانیئە
چاپ بونە •

• نازم ، ، لەر ئەفینی ، ل سەر دوستانی ، ل سەر ھەرەتا
وئەت ، ل سەر ئازادین و گەلەك زی ل سەر شورەشتی و رزگاری یا
مروفان نفیسی بە • وی نە تەنێ خوەزی و شەرتین گەلنی خوە ، و سا زی
یتن ئاسیا ناقین ، ئاورویا ، ئافریکا ، یی ھندستان ، چین ، کوبا ،
ئەندونەزیا ھند ••• ستیری بە • ھەتا ل سەر ئازادییخوازین ئانجانیگا
زی ، ھەلبەستان گوتی بە ، لی دئیسارین وی یین چاپکری دە ل سەر
جیرانین وی یین کورد ، تین کو دساتین ۱۹۲۰ - ۱۹۳۰ ل ترکیج ، دو
پە ل ئیران و ئیراقتی ژ بو ئازادی یا خوە شەپدکرن ، تئشەك نە نفیسی بە
پەژنیما ترکا کو وی ھەندە سال دزینداندە ھشت ، مەجسوری

سرگونی کر ، ب ملیونان کوردان زی دین نیرتی زورده سستی ده
دپه رچقاند ب سده هزاران دوان قی کر لئی ژ نازادیخوازین ترک کس
ب نهشکوره پشتیقانی یا گه لئی کورد نه کر ، دهنگ دهر نه خست تو کس ،
هه تا ، نازم ، زی •

دهستفیسارا کو نه م دکوتارا خودا چاپ دکن ، دیتین هه لیه ستفانی
نافدار ل سهر کوردان دیار دکه و لوما زمه پره گرنگ خویا کر نه و ل
سهر هشت به لکین (۱۳۵ × ۲۱) سم هاتی به نفیسین و دناق نارشیقین
(میر کاموران به درخان) ده ، کو نه له نه سستیوین نه ، دهر که نی به ل
سهر به لکان تو تاریخ نه هاتی به دانین ، لئی نه و دناق دوسیا که مه زنا
به لکین دن ده بون ل سهر دوسیتی ب خود ، ول سهر برانی یا به لکین و تی ،
تاریخا (۱۹۶۱) هاتی به نفیسین ، تهیماله که مه زته کو نه ف دهستفیسار زی
دسال (۱۹۶۱) تی ده هاتی به نفیسین و به رجه به ک زاناما «نازم هیکمهت» ژ
ک - به درخان ، ره به •

میرتی ره هه تی چه ند جاران ژ من ره گوتبو کو وی «نازم» هتی
ژ سته بولئی ناس دکرو مالباتین وان ناسکین هه قیون ، کو هه تا مرنا
«نازم» ۳-۶-۱۹۶۳ وان ژ هه فرمه نامه دنقیسین • دسالین (۱۹۵۰ -
۱۹۶۰) ده ، میر سهر و کتی مزولگه ها کوردی یا پاریسی و وسای
ماموستایی زمانتی کوردی ل زانینگه ها پاریسی بو •

که ندهال

Kökleri güzyellerin derinliklerine dalan "1
tarihçe, Kültürüyle Kürt milletinin ömür
li bir süzümüne Anadolu'nun bir parça:
sında yaşar Anadolu'nun öbür parçasının
da yaşar Türk milletini Kürt milleti
Kardeş saçar Her iki millet, bütün
imparatorluklar gibi; halkların zindanı
olan Osmanlı imparatorluğunda, Türk
ve Kürt devletçilerinin, Osmanlı impara-
torluk idaresinin ağır zincirlerine
Vurulmuşlardır. Osmanlı impara-
torluğu yıkıldıktan sonra ise her
iki millet imperyalisme karşı tek

bir cephe kurup karşılaşmışlardır. Ana-
dolu milli kurtuluş hareketi yalnız Türk-
ler için değil Kürtler için de tarihlere
nin en nefisli sayfalarından biridir
Ödünce düşünen, sonradan Türk
idarecilerince yarık edilen bu sını-
tlı Türk hükümlerinden birisi "Vurucu
Kürt aslağın namus günüdür!" diye
bulur

Türkiye Cumhuriyeti'nin kur-
gulanışında, Türk idarecileri
ve toplumun görevleri, Kürt halkı-
nın canına göre itidatları millet

ve insan haklarına tanınmadı, ~~hal~~
isi kürt milletinin millet olarak var-
lığını ~~ve~~ bile inkara kadar götürdü.
Bu devir, Türk idarecilerinin ve
eğemen sınıflarının emperyalizim-
le uzlaşmaya kalkması devridir.
Bu inkarla bu uzlaşmanın
aynı devirde olduğu basgün
termesi sadece bir rastlama
değildir. Bugün Türkiye Cumhuri-
riyetine Ota ve Yukarı doğuda emper-
yalizmin kalelerinden bir halini göt-
ren Türk politikacılar kürt milletini

millî varlığını inkârda inar-
ediyor ve Türkiye Cumhuriyeti sını-
rları içinde ötekî düzenlere tanın-
mış hakları bu kürt milletine tan-
ıyacak mıdır.

Türk ve kürt halklarının Türkiye
Cumhuriyetinin sınırları içinde
bir ve bir politikada aynı emellere
hissettiklerini bu günkü Türkiye
idarecilerine koallentiyor. Her iki
milletin de millî varlığını

tepraga, türüm araqlarında, siiriyet¹⁵
demokratik haklara kavuşmak is-
tir. Türk ve Kürt halkları Türkiye
Cumhuriyetinin tarafsız bir des poli-
tika yürütmesini, emperyalizmin üssü
olmaktan kurtulmasına bağlıyor.
Gerçek Türk yurtseverleri Kürt
karddeşlerinin Türkiye Cumhuriyeti
sınırları içinde milli haklarına
kavuşmak için yaptığı kampanyaya can
ve gönülden muall destekliyorsa,

Gerçek Kürt yurtseverleri de Türk
halkının demokrasisi ve milli
başvurısıyla için yaptığı kampanyaya
özgü destekliyorsa

Anadokuda yaşayan Türklere
Kürtlerin arasına nefak sokmak
istiyenler, sömürücü, kararsız
kuvvetler, emperyalizmle el ele
vererek halklarımızı daha kolayca
ezmek istiyorlar. Kürt ve Türk
halklarımızın birlikteliğine, insanca

yaşamaya varmak için devletlerin
kara kuvvetlere, şehir ve köy aya-
larına, gericilere, ukeplara millet-
lerin varlıklarına ve millî hak-
larına inkâr edenlere, halklara
bir birine düşmüş devletlerinden
nehatçâ geçinenele, emperyalis-
min usaklarına karşı yürüttü-
kları yeni millî kurtuluş sava-
şının zaferi kiüt ve Türk halk
ların elbirliğiyle kazanılır.

ancak böyle bir elbirliğiyle
kardes ile millet küriyete,
millî ve insan haklarına
kaynaktır

« دهقا بهلگهی »

برانی به که گرنگا نتهوهیی کورد ، ئی خوهدی دیروک و
چانده کئی قرین وان دگههین کورامی بین سه سالان ، دپارچه کئی
نانادۆلوییی ده دزی نتهوهیی کورد ، نتهوهیی ترک کو دپارچه بین دتین
نانادۆلوییی ده دزی (زخوه ره) (*) برا دههسینه . ههردو نتهوه ،
د ئیمباراتووری یا ئوسمانی ده کو وه کئی ههموو ئیمباراتووری یان زیندانا
گه لان بو ، ل زنجیرین گرانین ده ره به گین ترک و کوردو بین ئیسدارا
ئیمباراتووری یا ئوسمانی هاتنه خستن . بستی هلوو شاندنا ئیمباراتووری یا
ئوسمانی زی ههردو نتهوه یهک جه به یهک داینه ل دزی نه به ریالیزی
شهر کر نه . تهنگه را رزگاری یا نتهوهیی یا نانادۆلوییی نه تهنی ژ بو
ترکان ، لئی ژبو کوردان زی یهک ب شهره فترین روبه لئی دیروکا وانه .
یهک ژ سترانین کو قهت نایئ ژ بهر کرن تین وان سالین شهر ، و سا ده ست
بئی دکر : « لیدن لاوی کورد ، رۆزا ناوسی یه ، پاشی کار بدهستین ترک
وی قهده خه کرن . بستی دامه زراندا کومارا ترکی بئی ، کار بده ست و

(*) گوتنن دناق هه یفوکئ (پارانتیزی ده) دئهسلن نفیساری ده نیشن ،
ژبو نه دیلاندا وه رگتیراندن هاتنه دانین .

هاویرین سهردهستین ترك ، مافین نتهوهیی و مروقی یین کو ز گهلج
 کورد په واد کرهون نهاسین . ب سهرده ، نهوان پرسیتی ههنا ئینکار کرنا
 نتهوهیی کورد و دکئی نتهوهیهک زی (بشقه) برن . نهف دهم ، دهما
 کو کاربدهست و سفین سهردهستین ترك دهست ب نهپهریالزیمی په ل
 ههفکرئی دکه . تهسادف نینه کو ئینکارو لههفکرن دتهینی دهمی ده دیار
 دهن . ئیرو سیاست کارین ترکین کو کومارا ترکیی خسته پهوشا
 یهک ز گهلین نهپهریالزیمی د رۆژهه لانا ناقین و نیزیک ده د ئینکارا
 هه بونا نتهوهیی یا نتهوهیی کورد ده ئیرار دکن و مافین کو دناف
 تخوبین کومارا ترکیی ده ز هنده کان هیین دن په دناسن زی ، ز نتهوهیی
 کورد په ناس ناکی . گهلین ترك و کورد ، دناف تخوبین کومارا
 ترکیی ده ، سیاستا ده روه و هندور ده ههسره تا نهینی مهردمان دکشین و
 نهف یهک کاربدهستین ترکین ئیرو دترسینه . ههردو نتهوه دخوازن
 چاندین خوه یین نتهوهیی یین برنا ، ئابوریین خوه یین نتهوهیی
 بگهشین ، بگهین نهردی ، ههاله تین بهردجینی بی (زرانه تین) ، نازادی و
 مافین خوه یین ده موکرا نیک ، گهلین ترك و کورد ئیری دکن کو کومارا
 ترکیی سیاسته که ده رفه یا بی ئالی ب مهشینه ، ئی بنکته تی یا نهپهریالزیمی
 ب فهله . جاوا و ولات یارترین ترکین راستی بشتیقانی یا شهرتی کو
 براین وان تین کورد دکن ژبو گه هاندنا مافین خوه یین نتهوهیی دناف
 توخوبین کومارا ترکیی ده ، وه لایسارترین کوردین راستی ز بشتا
 شهرتی گهلج ترك ژبو ده موکراسی و سهرخوه بونا نتهوهیی دگرن .
 هترین باشقه پرو ، که دخورو تاریین کو دخوازن بهر بهری تیخن نایبه را
 ترك و کوردین کو ل ئانادولوی دژین ، د خوازن دهستین خوه بدن یین
 نهپهریالزیمی ، گهلین مه هسانتر ب په رجقین . سهرکه ههنا شهرتی
 رزگاری یا نتهوهیی بی نو کو گهلین کوردو ترك ژبو بهخته وهریی و

زبانه که مروقی ل دژی دهره به گان ، هیزین ریش ، ناخایین بازارو
گوندان ، باشغه پرویان ، نژاد بهرستان ، ینکار کروخین هه بون و مافین
نه ته و بی بین نه ته و میان ، (ل دژی) بین کو گه لان بهری هه ف ددن ،
ل سهر بشتاوان ب هینانی نه بورا خوه دکن (ل دژی) خولایین
نه بهر یالیزمی دمه شین ، ب ته فکاری یا گه لین کسوردو ترک ب
سه رکه فه .

ته نه ب ته فکاری به که ولو هه ردو نه ته و بین برا نه وی دکارین
بگهین نژاد بی و مافین خوه بین نه ته و بی و مروقی .

نازم هیکمهت

خوانده‌لایته بهر که تی :-

نهم قان ههردو نمونه ژ په‌خشاننا کوردی ل سالا - ۱۹۱۸ - بو
ته دکه‌ینه دیاری ، دا بیینی کال چ پایه (عبدالرحیم رحیمی هکاری)
شیایه نیشو ژانید ملله‌تی خوین کورد قه‌هینیت .. ب هوستایی و ب
ره‌نگه‌کن گه‌له‌ک جوان .

سه‌یدا (سه‌یری بوتانی) نهف ههردو نمونه ژ موقارا - ژین -
وه‌رگرتینه نه‌وا سه‌یداین (محمد امین بوژ ارسلان) کومکری و ژ تیبته
عه‌ره‌بی وه‌رگتیرایه تیبته لاسنی ..

ده‌نگن مه

هه‌روا نهمه‌ی کیتێر

« خه‌وا مه »

ئیرو ، کو هه‌می ملله‌ت ژ خه‌وا سبێ رابوونه ، ژبو ژینا خه‌وه
دخه‌بتن ، مه‌لایته هه‌ر ملله‌ته‌کی ل سه‌ر منارێت خه‌وه بانگتی سبێ
ددن ، هه‌وابی سبێ یێ ساف ل سه‌ر هه‌می مه‌خلوقات نه‌لامه‌تی ژینتی
به‌لاف دکه ، نهم هیتێ د خه‌وداتن ! به‌لێ ، هه‌ر که‌سه‌کتی باری خه‌وه
بارکرن ، ب ری که‌تن ، نهم هیلانه جهتی واران ، ل جهتی وارێت کو
ژ خیرتی مه‌ که‌س نه‌مایه ، واری مه‌ که‌فن بوونه ، مال و ده‌وارێت مه

ژبه دى گيا مى دى همى تدهف بين ، باش هنگى هم دى چائى خوه
سه کن ..

همى هو ! که تو به چ کر ! ثباره ، هم ناگيهنه جو وارانو
به زى مه دى گور بخوت . هم کهنگى بگهنه واره کى ، سبلا خوه
داين ، ل سهر نائى خوه ب پيژن ؟ زارين مه برجى نه . نهفه چ بو ،
مدل سهرى خوه نائى .. پوشمانى يا پائى فايده ناکت ..

هم هيز دخودا نن ! هم دخوه کى وسا دانن ، ههنا مهلاييت
مه وهختى بانگى بهرزه کر نه . کهله باييت مه لال بونه ، نهو زى
بانگ نادن ، کهرى ييت به زى ل سهر شفانان جونه ، نهو هيز دخودانن
ماستت مه ل بهر دبر ههنائى د مه نجه لان دا کر کشينه . ده واريت مه
به ييت خوه بزنداننه ، ب چولن کهته . هم هيز دخودانن . تيسدى
بهسه . قوت جو نهى ، نويزا سبى ، که يا ههنائى ل مه جو ، هيز
ثبار نه بويه هم هشيار بين ، نفيزا نيغرويا وهقتى بىرى يى ل مه نهجت .
نه گهر وهقت ل مه بچت به زى مه دى بهدشت ، هم دى ز شير
ماستان بين ، قى جارى دى حالتى مه بيته چ ؟ هم دى هنگى بگرين .
همما بگرينى جو چى نابت . خه بهرا بابو بايرانه : . وه کى گرين
فايده بکرا ، بايى من دى ز گورى رابويا .

من گوت د خوه ، . ناقلى ته نه چيته خهوا شهت ل بن نشينان ،
بهلکى خهوا شهف و روژان ل بن نه زانينى و جههاله تى - نه گهر هم د
خهوه کى وها نه بان ، مه دى ته ماشه بکرا ئينسانيه تى د دنيايى جارا
دخه بت ، ل بن نهردى ، ل سهر نهردى ، ل نهمانى ، هه ر روژى
تشنه کى ده ريخت . نهله قون ، تهلگراف ، شمه ندهوفر ، قابور ،
نهلگرافا بى تيل ، نهله کريك ، نهياره ، بالون ... نهو همى ژ نهمانى

نه بارينه ، ز نهردی شين نه بوونه ، بهلکي زدهستی ئينسانان چي بونه .

— نهو ز دهستی کيشکان چي بويه ؟

— نهوئت هشير ، نهوئت هشير .

— ما نهه هشير نينن ؟

— وهکي نهه هشير بان ، تشتي ز بو مهلازم ، مه دي ديتبا .

— چ ز بومه لازم ، مه نهديتي ؟

— زانين ... زانين ... زانين ...

— ژملا هه کاربان —

نه . رههي

٢٤ چري يا نهول ١٩١٨

کوقارا — زين — ژماره — ١ —

هه و نامه ي کتیب

بچو کئی نه گريت ناخوت (۱)

ٿيرو که نه زى ز دنياين خودان باهرن • يانى ، وه کى خودى دنيا نافراندی ، نعمه تين خول سهر هه مى ملله تان به لاف کرى ، نه م کورد زى جودا نه کر نه ديمه ک باهرا مه هه وه کى هه میان ددنياين هه يه حال نه و حاله هه مى ملله ت خوداني د حه قى خو دکن ، به لى نه م جار ه کى حه قى خو ناس ناکن هه تا خوداني لى بکن ، وه کى نه م حه قى خو ناس ناکن ملله تى وه کى جينارى مه يه نه و زى حه س (حه ز) ناکت کو نه م حه قى خو بز انن ، له ورا نه ز انيا مه کارى وانه (۲) ب وى دبه وارسى مه ، حه قى مه ژبو خو دستينن • نه م زى ملله تى يى حه ق دناف واندا دمينن ، بهر ده ستى وان ، دبن زولما وان مه جو دبن • چونکى نه م حه قى خو ناس ناکن کو ژبو بگرين • ژبه ر نه گر ينامه ، خه لقى کو دنياين ب تليا خو دگرينن نه و زى مه ناس ناکن ، ده نگى مه نا بهين حه قى مه دده نه دژمنان ! وه کى وه يه عه قلى خو بينن سه رى خو ، ده ست باقیز نه گر ينى بلا ناهو فيغانيت مه بچه فده کى وه لوه لى

۱ - بچو کئی نه گريت مه مکى ناخوت : «کسى نه که ت ناخوت»

۲ - کارى وانه : فايدا وانه

پنخته دناف هه می تاله می ، جا خهلق بزانت نهم زی هه یاران و ژ بو
 حهقی خو دگرین مهزی ژ دنساین ههروه کی عالمی باهرا خو دقیت •
 بهلی ، نیرو که مه ژ هه می ملله تان زه هفترا لاو دانه کوشتن و ژ هه می
 که سی گه له کتر خودان زه ره ره بوئه ؛ و زه هه می قومان بهریشان تر
 بوئه ، بوجی ؟ نهم دهعوا حهقی خو ناکن کو هه تا جو خه تانه (کاله ماستی)
 ل هه بیان به لاف دکن نهم ماینه بی حهق ، تیخسیر دین دهستی نه یاران !

دقیت نهم قهنج بزانت ، نه گهر قی جاری نهم ل هه قی خو نه بن
 خودان ، هه تا هه تایی نهم دتی خو بهرزه بکن ، کوردیتی ، کورمانجیتی ،
 نامیته ل دنسایت ، بجو کیت مه دتی ژ دین فه گهرن (مه عازله لا) ، دتی
 قه بر ، کوریت مه بکنان ، هه می کیت مه ده پرخن ، باق و دتی له عنده تی لی
 بکن • ژ بهر قی مه سوله تا مه زن جاوان ده رکه قه لیش خودتی و
 پیغه بهران کو نهم دتی بینه سله به تی هنده سلاان ؟ • • ده ما دی سن
 گوت « بگرین » •

- عهجه با نهم دتی جاوان بگرین ؟
- گریا ب جافان ، وهراندا روهنگان چو نایدی ناکهت • دقیت نهم
 ب غهزه تان (۳) بگرین •
- ما ب غهزه تان تینه گرین ؟
- بهلی ، دنگی غهزه تان دجیته گوهری هه می خهلقی ، هه تا
 ئاوروپایی و ئاسیایی و ئامریکایی دگرت ، هه می ئیقلمیت جیهان
 خه بهران ، ئاهدو فیغانان دگهرینن •

— باشه ، غهزه ته دئی ب چ نه زمانی دهر که نیت ؟

— نهو جه و ابا ته مه زنه • نهول دقیت ز بومه ، هشیار کرنا مهو ژبو
دانه زانینا نه حوالی عالمی ، ب کورمانجی پاشی ژبو دهنگی گریبا
مه کو بگهسته گوهمی تاوروباین ، ب فرهنگی ، یا دینر ، ژبو
تاریکاری کرنا عالمی اسلامی دگل مه ، ب ترکی ؟ سئی غهزه ته
ژبو مه لازم •

— خولاسا فکرانه ژبو خلاسوننا مه چیه ؟

— گرین ... گرین ... گرین ...

ژمالا هه کاریان

« عبدالرحیم رهیمی »

۳۳ چریا پاشی ۱۳۳۴ (۱۹۱۸)

کوقارا - ژین - ژماره - ۵ -

ژ په ندين كورده واريې

خالد صالح حسن

نه گهر بيت و نه ماشه ي گوتين مه زنا بکه ين دناف ژبارا
كورده واريې دا ، دې بينن لايه كې بهر كه تيه دناف ناخفن و گوتين
نه زمانې شرينې كوردي دل . پاسته وه كي ديژن « گوتيت مه زنا نه خشي
ل بهري نه » چونكي هر يك ژ وان جهي خو يې تايبه ني دگريت .

يوپته ب كومكرون و خرگونا په ندين كوردي پروژه كې گه له كې
كه فنه ، ديروكا دهستفيسا تيكي دزفرينو سالا (۱۷۱۱) ز كوب دهها
په ندين كوردي يېن تيدا ، نهو دهستفيسا سال وه لاني سوفيتي ،
دهستفيسا دووي يا زانايې كورد « مهلا مهمودي بابه زيدي » به ،
نو هندك گوتين دهستفيسا يېن وه رگيرايه سه ز زمانې روسو و
نه لمانې و ل سالا (۱۸۵۷) ز يېن دايه چاپي . ل سالا (۱۸۹۱) ز ،
(په گيزاره ف) كتيهك دا چاپي ل تديسي و ب دهها په ندو قه سين
خوشبن كوردي يېن تيدا .

زانايې نهرمهي « سه ركيس نايكون » فيزيكي « ۲۰۰ » په تيدا يېن

خرغه كرين دكتيه كني دا .

پروفیسور «فون لکوک» ل سالو «۱۹۰۱» ز ل کوردستانا تورکیا
هزارهک کومکرن و بشتی هنده کوردا ل شامی بو پراڻه کرین ،
وهرگیرانه سهر زمانتی نهلمانی •

«هوگو مهکس» زانامی نهلمانی زی چهند زی دانه چاپکرن ل
سالو «۱۹۲۶» ل ایننگراد ، بین دهفرا ماردینی •

نهفسه ری تنگیزی «ی» • نوپل ، هنده گوتمیت دهفرا هه کاریا ل
سالو «۱۹۲۰» ز دانه چاپی •

زانامین کورد «حاجی جندی» و «نهینتی عهبدال» کتیهک ل سالو
«۱۹۳۶» به لافکرن ل ژیر نافی (فولکلوری کورمانجا) ، ديسا بابه خسا
داینه بهندین کوردی و تمامکرن کتیی ل سالو «۱۹۵۷» ده رکعت •
ل سالو «۱۹۳۷» زانامی کورد «کامیران بهدرخان» دکهل «پول ارگریت»
بهندین کوردی بین کوردستانا تورکیا و سوریا ، داینه چاپی لی نه ب
زدانی کوردی •

«رزوی لیسکو» ی ل سالو «۱۹۳۷» نیزیکی (۲۸۰) بهندین کوردی
به لافکرن دگهل وهرگیرانا وان بو زمانتی فهرهسی •

«جهیل کهتهی» ل سالو «۱۹۵۸» کتیهک ل (جهلهب) به لافکرن ل
ژیر نافی «تعریب حکم و امثال کردیه و مغازیها» نهف کتیه ب زاری
کرمانجی یا زوری به دگهل وهرگیرانا وان بو سهر زمانتی عهدهبی •

«ت» • ف • نارستوفا ، ی ل سالو «۱۹۶۶» چهند بهندین بشت
قهفناز دکتیه کتی دا دانه چاپکرن ل ژیر نافی «کوردین بشت قهفناز» •

ل سالو (۱۹۶۹ - ۱۹۷۰) ، (نوردیخانجی جهلیل و جهیلجی جهلیل)
دو کتیین بچویک دهرباری قتی جهندی بین داینه چاپکرن •

ل سالآ (۱۹۷۰) ، (د. جمال نهبز) پهندين كوردى ب زمسانى
نهلمانى دانه چاپكرون .

(فادر فەتاح)ى ، پتر ژ (۲۰۰) پهندين كوردن ئىرانى ، بين ل
گوفاره كنى به لافكرين .

سەيدايى (جەگەر خوین) كئىهك ل سالآ (۱۹۵۸) دا چاپى ل ژىر
نافى «گوتنى پئشپا» .

نهفه ههمى زده رقهى كوردستانا عىراقى .

لى نهگەر نههم بهرى خو ب دهينه كوردستانا عىراقى ده ربارى فنى
جەندى كه له كا پائىسى بونمونه :-

۱ - (سمايل حەقى شاپورس) ل سالآ (۱۹۳۳) كئىهك دا چاپكرون ،
پتر ژ (۶۰۰) پهندا بين تەدا چاپخانا نه پتەم .

۲ - (پىرەمىرد)ى كئىهك يا دايە چاپكرون ل ژىر نافى (پهندي پئشپان)
نهو زى (۶۴۴۸) پهندين .

۳ - (شىخ محەمەدى خال) كئىهك دو جارا يا دايە چاپكرون ل ژىر
نافى (پهندي پئشپان) جارا تىكى (۱۳۰۸) گوتن بين تەدا ، نو
جارا دووتى سالآ (۱۹۷۱) يا دايە چاپكرون و (۳۸۹۳) گوتن بين
تەدا .

۴ - (مەلا محەمەدى دىرشەوى) كئىهك يا دايە چاپكرون له ژىر نافى
(مشتاخا جيا ژ گوتن پئشپا) سالآ (۱۹۸۰) پتر ژ (۸۵۰) گوتسا
بين تەدا .

۵ - (عومەر شىخ الله عەلى) كئىهك يا دايە چاپكرون ل ژىر نافى

- (پهندی کوردی) - سال (۱۹۸۰)، پتر ژ (۱۱۵۰) کوتا بین تیدا •
- ۶ - کتیا (علی معروف شاره زوری) ل زیر نافی (پهندی پشیمانی کورد) ل سال (۱۹۸۱) یا چاپکری، نهو په نندین تیدا یین دهغه را شاره زورن •
- ۷ - (م معروف جیاووک) - ههزار پتزو په نند - ل سال (۱۹۳۸) بهلافکر •
- ۸ - (علا نه ددین سجادی) ل سال (۱۹۵۲) (پتزی نه ده بی کوردی)
- ۹ - کومه له ک ژ ماموستایین سلیمانێ ل سال (۱۹۶۱) (سه رنجیک له دهروازه ی فولکلوری کورده وه) • ژ لاین نه قابا ماموستاییت عیراقی لقا هه قلیر هاته بهلافکرن •
- ۱۰ - (محمد توفیق ووردی) ل سال (۱۹۶۱) (فولکلوری کوردی) •
- ۱۱ - (ساجد ناواره) ل سال (۱۹۶۷) (لیکولینه وهی نه ده بی نوئی کورد) •
- ۱۲ - (عوثمان شار باژیری) ل سال (۱۹۶۹) (گولشه ن) •
- ۱۳ - (ده عزالدین مصطفی رسول) ل سال (۱۹۷۰) (نه ده بی فولکلوری کوردی) •
- ۱۴ - دیسان ل عیراقی په نندین کومکری ژلایین بروفسور (کوردوو یغ) هاته وه رگیران ژ تیین سلافی بو سه ر تیین عه ره بی ژلایین (شکور مصطفی و انور قادر محمد) ل سال (۱۹۷۶) هاته چاپکرن ل زیر نافی (کومه له تکستی فولکلوری کوردی) (ز ۲۲۲-۲۲۵) •
- ۱۵ - ژبلی فان گه له کین دی بابهت ل سه رفی جه ندی بین نفیسین

وه كى (محمود زامدار) ، (خالد جوتيار) ، (نزار محمد سعيد) ،
 (ع.ع. شهنوم) ، (مصطفى بهرزنجى) و .. هتد .. نه هه
 نهفه بتي ، لى گهلهك نأقبن دى بين بهلاف بوين دناف بهرپه رين
 كوئار و روژنامادا ، نوهيشتا دهريا فرها په ندين كوردى ياماسى ،
 ب كورتى شهو په ندين هاينه نفيسين ژ چاپكرى و دستفيسا
 دگه نه (۳۰) هزارا .

نهفه كورتيهك بسول سهه فه كرنا دهه رگه هتي في بابهنى ، هيفى
 دكهن نهف دهه رگه هه پتر بيته ليدان و ههمى په ندين كوردى ژ دهفي
 كال و پيرا ، ل ههمى گوندر كوچه رانا بيته كوكرن و پافه كرن و بنيات و
 چيروكين وان بينه نفيسين . نهفه زى جهند په ندين كرن دهه را دهه و كنى
 نه :-

۱ - نه گهر نينبال چو ژ بال

باخفه مسقال مسقال

خه لك دى بيژت :- وه يلا كروين بى هه قال

نه گهر نينبال هاته سهه رى

ب زيه وه كى كه رى

خه لك دى بيژت :- سهه ماشه لانا فه رى .

۲ - نه گهر شول هاتنه حسيبا

تر گه هشتنه هرتيا

۳ - نه گهر مه په ز نه ديتين ، مه پشكليت ديتين ل پريژنى .

۴ - نه گهر نيرى دناف په زى دا نه بيت ، ديترنه گيسكا :

به لو به لو (بلمباز) .

۵ - نهو بچويكى ناخفتن مه زن

ناخفتنیت وی بی کوچن

بلا د عهردی دا بچن

- ۶ - ئەو دیسکا کابانی بشکینیت ، دەنگ ژى ناهیت
- ۷ - ئیشا ل هه قالى ۰۰۰ تیرا ل که ندالی
- ۸ - ئیک خه بهرو ، خولی سهرو
- ۹ - بهریت چیا جهل نابن ۰۰ کچ ب عه شقی بیر نابن
- ۱۰ - ب هینچه تا سلکی خو دگه هینته کونلکى
- ۱۱ - بکه و نه ترسه ، نه که و نه له رزه
- ۱۲ - بنا سپیندارى ، نه سپه رى ل خو دکه ت نه ل هه قالى خو
- ۱۳ - ب وه ریسى خه لکی نه چه که فرى •
- ۱۴ - بویکا سالى ۰۰ بهرده مالى
- ۱۵ - بى دهوله تى کیم بزاف بى باشه
- ۱۶ - بهرید دیکلا دهریشکا پاکهن ، دى هه ر که ت قود
- ۱۷ - پهزا فهماى خارنا گورمانه
- ۱۸ - پهز بى نیری نابت
- ۱۹ - پهزى ژارا ، خو دده ته چار نکارا
- ۲۰ - ب پله کى ، مروک ناچيته سه رى مله کى
- ۲۱ - بیره ژن سپیندى حنگا ل هه شکی دده ت
- ۲۲ - بىر و جان ۰۰ سه ر و نان
- ۲۳ - بىرى : ده وریت خو نا هینه بىرى
- ۲۴ - بى بچویکى ، خوزیا وى مالى یا تو لى دبیه بویکى •
- ۲۵ - بى لاقى ژ بىخاسى د خازیت
- ۲۶ - ته گیفک نه برینه خو گه را قوژاسا بىخیه من •
- ۲۷ - ته بىرى نىچىرى نکلى وى بى خاره

- ۲۸- تباين عامن ۰۰ دئ چينه سامن ۰
- ۲۹- ترانه ۰۰ دبنه مزانه
- ۳۰- تزي به عدا قه سپن
- ۳۱- تير ژ گفاني دهر دکهفت
- ۳۲- جابا ب دونه مير هه جي ، کس بلا دبه ر خه مارا نه چيت هه ر
مورکه ک دئ ل دوی به ندکن خو چيت ۰
- ۳۳- جاهلن سه خي ۰۰ چيتره ژ عالمي به خيل
- ۳۴- جهړک دريکا ناقن دا دشکيت
- ۳۵- ججيله ۰۰ پي ب هيله
- ۳۶- شوينا شيرا ۰۰ رويشي لي دکه ن گيرا
- ۳۷- چه کن ميري ل بالکن ميري پي باشه
- ۳۸- چه م پي رويشي ثابت
- ۳۹- چ دار نينن بای نه هه ژاندين
- ۴۰- چ دار نين د پي رهه
- ۴۱- چ پي نه ژ مالي ۰۰ نزانتي حالي مالي
- ۴۲- بالي گوته چولي
ملي خوب ده بهر شولي
دا خانبي خوب كهينه عولي
- ۴۳- چو وي عهردي فهله لي هاتيه كوشتن
- ۴۴- چيله كا ترو گارانكن ترو دکهت
- ۴۵- چيل و زين
- ۴۶- چنه پي كوسه پي ؟ كوسه پي چيتره ۰

ژێدەر :-

- ١ - بەندی پێشینان و قسەى نەستەقى كوردى د. شكرىە رسول ١٩٨٤
- ٢ - كۆمەڵە تىكىستى فۆلكلورى كوردى - كوردوويف - ١٩٧٦
- ٣ - مشتاخا چيا ژ گوتنيت پيشيا - مەلا مەحمودى دىرشەوى - ١٩٨٠
- ٤ - بەندی كوردى - عمر شيخ الله علي - ١٩٨٠
- ٥ - بەندی پێشینان - محمدى خال - ١٩٧١
- ٦ - دو ژمارين كوئارا كاروان .

ژن نانين و دانه شو د گوندان ده

نيسماعيل تاها شاهين

بهري هم فالانين نينان و دانه شووا گوندان بکن ، باستر نهوه
تشته کي ژ خواها خووه و يا خسوه يا گوندي بزنان ، کا راسته ههتا
راده به کي سهر به ست و سهر بخوويه يا ههر گوته ژ ده قتي ههتا
دهرد که قتي؟! يا هم دزان ، ژن هم تم هيسيرا که رب و کين و زفرو
زيقي يا بابو برانه ، زيره قانیه کا لېدي هه قتي لدويه و هه هزارا شه ميني
ژي تي کرن ، هندی ميره ، مهيدان لېدر فرجه هه گوتنا وي جي يتي خوه
دينت ، زنده بار هه که مالخوي ماله کي بت و گانا کر ياره کي بکت
هه جهت پرن خوه يتي بشوت نه وه که زني پري جارا فرمان بلهزو بهز
دراستي ده تي دان ، قهي جو هه جهتين و لتي نين قيانا که سو کاران
يې بيت ، نه خاسه هه که د ژقانه کي ده بته گرتن يا هه نافو ديلوک
ژي بجن !! کريت کرن و سهر ديتانا بنه مال و تيل و نوجاخي دکريت کرنا
وي ره هاتي به قهفاندن . وسه رباري قتي هه مي يتي زي گه لهجا بگونه هه
دايي گونه هکار دبت و هه که نه ، پامان زگوتنا « دايي بيته ، دو قتي
بستنه ، جي به ؟»

زنده ي چندا بوري خيرا بابو بران و خزم و ليزمان يتي پري خيرا

وئی به ، گهلهجا سهخمه راتی دهست دریزی و بی دهستی یا کوشتن زئی
 چئی دبت ، دکه نقشه دائی میړه کئی خراب و به دپه وشت ؛ زبو ناگری
 دژمناهی بی سه رهنه دت . براستی زن هند ناستینت هندی ددت ، زگلای
 گوھ زئی ناگه هتی ، بارا پتر زلو و زوهاو زپهار دهر دکه فت ، ههر چه نده
 سه خیری و پرتقه به ری یا مائی پتر بهیقی یا ونقه یه . مال بزنی یتنه گرتن ،
 دگهل هندی زئی کهس نینه لبر باری وئی پراپت و تیرازا لسته ما
 راسه ری سه ری وئی بکت ، له ورا برئی جارا زنه جاری توله کازو
 نه سوبه تین خوه ببال بی تیغالی بی فه لی ددهت .

کورت کرمانجی ، زنا کورد بره ننگه کی به ربه لاف قوربان و دهی یا
 دایش و بازارا تر بلندی یا تیل و نوجاخانه . نیجا هه که جانا بی گوتن
 کو زنه کئی یان دوان سه رده مه کئی سهرداری یا تیل و نوجاخه کئی کری به و
 نقشه ده ستداری به ک که قتی به دهست ؛ نه فه بنه کزک و په سن و نه بونا
 باش رسپی بی نیر نه ف ربه ری به دایه دهست ، و پامان زقی چه نندی
 زئی نه و نینه کو زنا کورد سه رده مه کئی دهست نشان کری سه ری خوه
 بوویه ، و قن گاتی زئی . . نه ، نه تنی دنیف کوردان ده نه ف چه نند
 به رجاف دبت ، دبروکا ملله تین هابری مه : چ فارس و چ تورک و
 چ عه رب زقی نقشه سه رده ری بی بی بارینه !!

● زن نینان و دانه شو د گوندان ده :-

زن نینان و دانه شووا زو په سن و عه ده ته کی تبابی به زبه ر چه نند
 نوشت و نه گه ره کا زوا : سفلت کرنا باری ده بیابان و هاریکاری یا وان
 دپرتقه برنا کارو بارین مائی ده ، وجانا مینا به لانه گیره کئی زبو دانه پاشا
 فه داو به لایین دنیا بی و باراستا نائی مائی له ز لی تی کرن و هه ر زبه ر
 هندی نیشانین بوچاتی و دسه ر دهست ده چونا کیمن .

بیگا مالداری بی و بن کار و بهرک برهنگه کی بهندی و نه بهندی
 کاره کی مهزن لقه برینا جونن ژن ټینان و دانه شووی دکن و کاره کی
 ماستر لخواه گرتن و ساله بی یا ژن و میری بی دکن . کا لسهر فیانی رهین
 خوه داقوتاینه ، یا بجائی دهسته سهری و بن دهستی یا یهک ژدوان ، پانه
 ژبهر تاری یا خوه لدور دهنگی بزارتن و خواستی نالاندی ؛ کیم ژنو
 میر هه نه ژ فیان گهابه ههف ، ده بیاب بجائی خیرا خوه ، لخیرا
 دوندها خوه دنه رن . . ونه بونا کارخانه و بنگه هین مروف پشت راست و
 بی منعت شیان و دهسکار و زه فهری یا خوه تی دبهر خوه ده بهر بیست ژ
 ره خه کی ، و نه بونا ده زگه هین بگوه سان و سهر گوهی بی رادین
 ژره خه کی دن ، گهله ټوله گان و نه سوبه تافی کر نه مینا : بهردان و
 بهر هوی جون و گهله کی دن ټیره نه جی بی ریز کرنا وانه ، کیم کس
 هه نه بهتسانی بکارن سرب و ساخ ژ سهر گیزی یا ژن ټانین و دانه شووی
 سهردهر بن . . نه فینی زبی روستی بی تی ژمارتن و گهله لی ددنه
 سهر بی عاریت ژخوه هه که دلدار دله ژکرسه کی نه بن - وه کی
 دبیزن - هنگی داو دوزا وان بو قه داو به لان دینت ، ناخفتا کوپی ل
 ژنا و کچا هاینه شووان نه جویه ؛ هه که ده بیاب دلی خوه نه به نه مه رما
 وان لهر !! نهف قه پری و پی بر کرنا هه زی ریکتی دبه خوه کوشتن و
 خوه سوټسا گهله لاو و زه ری بان ، کچا مینا تلی یا تری ده بیاب گهله جا
 دا دکه نه کونا گوپی . یا کچا ژنو سهری مه مکان هلدای ل کاله میره کی
 حه قتی هه شتی سالی ماردکن ، یانزی ل پسماتی ژعه بیبا سهراد تی
 مار کرن . دنیف فی گیارا سهر و بهر و پرو باوهر و کریارین کوره و
 بی ناوا . . نی ژخوه ، چو ژبهر داگیران و لی نه گرتن و فاقیری د توکا
 ژنو میری بی ده نافدهر نابت ، ژ بی سهری بی بیقه تر . . . میری دوقه کی
 زنده لژنا خوه بدت - بهزرا گهله کان - میری بهد میرانه ، ویی

دەرگوش و لاندکا زاروین خوه بهه ژینت و هاریکاری یا ژنا خوه بکت ،
سدره کی خوس و نه ایه !!

گهله په نگیڼ زن ټینان و دانه شوئی دگوندان ده په یدا دین وین
ژنه فان به لاف تر و بهر و به یاف تر نه فنه :-

۱ - په فاندن :-

نه وه په کی بیژن و کیم جا بزڼ کچه کئی بشینه نا لخواه مار کرنا دوری
کهس و کاران ژه البایې پره فینت ، چ بدلی کچی و چ زی بی دل ، جانا
شف نیفا شه فی بداری ژورئی و لهر ټنگوزا کچ چارده سکی ژ کونجا
خانی تی ده رخستن ، جبار بیجکه لئی ټنه بهک و دپه فین ، بشی هینگی
کهس و کارین هه ردو جونان یان دئی دناف خوه دا دانگی لسه ر فی
کریاری گرنو نهختی کچی لب چاف دیری یا هه دوره به لان فه پرن ،
یان زی ری نایې دان کهس بکه فته ناقه را وان و بله زو بهز خوه لکوشتی
گری ددن • ره فاندنی گهله ری دجنی و ټیکده دفان دو خالان ده ټنه
فه فاندن :-

أ - گورخواری و نه وه که هه فی یا به بیسک و ټیکا هه مال لئی دچن ،
جارنا ری لهر مرادا کور و کچین وان یین بهر بهخت (بالغ) دگرت ،
نه جار دین فی ریکئی بگرن •

ب - جارنا ره فاندن - نه مازه د چارچو فی نوجا خینی بی ده - سه با
کریت کرن و سه ردینانا نه یار و نه وه کری یان (نه رازی یان) تی فه پرن •
دوباری زن ټینان و دانه شو لسه ر پشته ټیل و نوجاخ و بهر کانه کور
و کچین خوه دفی به ری ته نگ ده له هه فدو دسپوین • دو تمام و پسمام یو
هه فن هه وجهی گوئی ټنه • دهر که تا هه کهت و مانا ژفی ده ستوری

هه برینکا ره فاندنی ترسه کا زیده تیخته دلنی ده بیاب و خزم و لیزمان •
هه لوی و بابی وی بی کجا خوه یا خوشکا خوه د خانی ده پل پوسه وی
بکت • بانه تۆل دیش تۆلی فدیبه و کالک دیش گوری فه ••

۲ - ناملالی :-

نفسه زن ناینه که دستهنگی بخوره ده دکیشت • بی کهسی خسوه
نهبت دهستی هاریکاری بی بو دریز بکت و نهختی زنه کنی لجهم پیددا نهبت
و چو بهر دتلی زی نهبن دبهر خوه ده بدت ، دکارت حدفت سالان بویه کنی
(لسهر داخوازا وی) ناملالی بی بکت ، چ شمانی و چ گافانی ، چ زی
کاری ناملالی بخوره نهوی کجا خوه یا خوشکا خوه لی مار بکت ، و چ
گافا زانی نهختی خوه ده دکیشت ، دکارت ز ماأبابا زنی جودابت •• لی
بهلی بهکی نهفت و به کجاردادیای نهبت ، خوه ل فی هیقین ناگرت ؟
چونکو گهلهجا برینکا چماندنار و بی بی (بیستی) زوتر خیزان و
دهستهنگ تهخا خوه بهردکن و هه ربهه هندی کیم کس هه نه پشنا خوه
بسی دهنگی زن نینانی بهستن •

۳ - گهله زنی :-

گهله زنی ز وار کوره بی و بی دونه بی و نهیونا کوران نه کجان ،
و جارنا ز گری میرانی بی و قام نه خوشی یا زنی دهردکفت و جارنا ز بو
سفت کرنا باری مالداری بی تی گوری • گهله گرفتاری و ناریشان بخوره
تینت ، مینا :- شهر و هنگامه و د نایک ده چوئین هوی یان و سه ری
گهله زن و میران دفان سه رگیری و شهر و هنگامان ده درت (دچت) ،
پانه ییک نه کرن و بهربونه ههف بخوه بهری دهستدانه فهرق و جودایی
و بی نهومشیا نا میری به دراست زنان ده • و سی بارین و ناریشان

ژدهست دهر که تتی دهر دین و دینه نه گهرا نه خویشی و تیکدانا په رگال و رومه تی گهله مالان . کورد دینزن : « ههوی وه رستی پینچای بت و لسهر مالتی بت نه خویشه » نهو کی په نه دیتی یا نه بهستی ههوی تی ههوی دهرمان دای یا کوپی باب کوشتی سه با فرق و جودایی تی و گهله جا دفی ته فنی نالوزده زن رووی خو ه زمیری دگوهرت و دسهر دهستی خو هده دجت !!

که دخودایی و هه بونا پنگوهور کتی پتر ری لهر گهله ژنی تی خویش دکن ، دکاری بیژی برژنی بخوه دوکیلا وانه . دجی تی خو هده په بی گوتن کو فی داوی تی گهله ژنی تی ره ووشال هاریر خو ه گرنی ، هندک هندک سه رکه ل ثانی ، و ب ج رهنگی هه ری بیچه کتی لهر هاته گرتن ، نه مازه پستی گهله خه لک بهر دۆزه ها مالتی بر زن هلبوین . هه نه گهله ژنی تی دینه سهر دینی نیسلامی ، و نیسلامی دکه نه ریکفه که ری سه ره کی تی و تی ، هه رچه نده نیسلام بخوه هه تا راده به کتی ری لهر دگرت . داد و وه که هه فی یا ژنان (چ دو بن و چ سن و چ جار) د که ته بستر و بناخا ری دانی . فورانا پیروز دینرت : « فان خضم الا تعدلوا فواحدة » پانی دینرت : « ولن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء ولو حرصتم » قیجا هه که بهک ژنی کیشا نیسلامی قه پری دهر که فت ، نه فه نه بناسین نیسلامی نه به لکو بخوه نه مالتی هندی به ژنه کتی زیده تر پنت .

۴ - پنگوهور کانی (ژن ب ژن) -

بازارا ژن ب ژنی گهله ناف و دیلۆک ژنی چوینه نه نهینی به نافه دهر کم هه که بیژم خیزانی تی کۆره دهستهک تیده هه به . گهله ژ تر سین نهخت و قهله نی ده ؟ پشنا خو ه بگوتنا « ژن ب ژنی » ته ژنی دنی ،

نافه دکن ، هه که نارینه و گره ناری بین ینگوهورکانی هه و جهیی ب
دیار کرن و روئکرنی نینه . بهری هه رتشته کتی ینگوهورکانی دخوازت
رهفتار و قام خووشی یا ههردو جونا د دهرهقا بوکتی ده لپی جاف دان و
جاف لپی کرنی بی کهر کرن ، تی هه یه زیزبونا ینگوهورکه کتی ز
ینگوهورکان بههستی ل یا دن ب که ته دۆزه نه سازه هه که جی بی
یه کتی خووش بت و جی بی یا دی برهش . ینگوهورکانی بیتار و نه بو یا
تیه مهیدانی ، گه له جا چونکه کی ساقا و شبرمز د پی خه مه تا چونکه کی
بهربهخت و گه های ده داوی رهش دبت ، هه تا هزارا مرنی زی نایی
کرن سه رباری فنی یه کتی جارنا سنی رهخ بیکفه خوه بقی رهنگی زن
نیان و دانه شوونی دکن ، هه ره که ینگوهورکا خوه دکه بهردنلی یا
هه دانی خوه ، دبیزله ینگوهورکاا هه . سنی کوچانی .

لداوی یا قا جهند ناخنین بوری د جی بی خوه ده یه بی گوتن کو
نه بهس ینگوهورکانی بهلکو زن ناین و دانه شوونین بوری زی نیشانا
ری نه دانا مافی بزارتن و زیکرتا هه قی کتی زینا کچ و کورانه ، فوجا
نه خاسمه کجان . . لم مه گرن ده منی خوها خوه و دیا خوه دبیم ،
گه له که نه بهندی سه ری خوه هلدن !!

دهنگی مه

محمد علی یونس

دهنگی مهیه ، هوزانو گول

ریکا مهیه ، فیانو دل

پهوشا نه قیندارا ههما

شرینه وهك چائی بگل

دهنگی تازه دیروك بیژه

ل هیقی یی بون ژ میژه

دا نه هیللی گولو خهما

دویا ئیکانه ب پیژه

دهنگی جزیری و خانیه

دیسانه کنی ههلاتیه

ههمی وهختو گافو دهما

پوهنو پهوان کورمانجیه

بو خزمه تا توره و نه زمان
راست پابوقه ل سهر بیان
بکته گول : دهشت و چه ما

دولو نهال . . گرو چیان

یا چرسکی ستیرا دهنگی
ب لاله شن تو یا ژ رهنگی
ژ نهینا زین و مه ما

تو یا هیزای یا ب سهنگی

هه و النامه ی کتیب

ٺهز دو ٽيرم

هيئي بهرواري

بابو من نه ڦهڦينه
ريا من بڪه
د وٽيرم ، من نه ترسيه ..
ڙڦي وه غهري
نه بيٺه من :
ريڪا ته پر هه لاهه ته
بابو بو وان ..
ره شه کا نئي ٺهز يا ڦيرم
دئي گو تگو تکيت خه لکن نه زان
دهم بن پيا
ته فا هيرم
ته و نارينکا
(خاني) ڙبويکا مهرا کوتي
من يا لبه ره دئي ڦه گيرم
نه بيٺه من :
گچن پوينه ..
ته هيز نينه

ئەز خابورم پىرى پىنلەم
سەر ئەفراز و نشىقى يا

ھەميا دەم سەر

ئو دى ھىلەم

ھەمى شىفا

ب گىسنى ئومىدا كىلەم

ئەز دى كىلەم

بابۇ ئەز زى

وھەك بەلاتىنكا پەر نەخشىن

سەخمە راتى ..

گوربا دەلال دى خوە سوژم

ھەر وھەك زىن

جانى شىرىن ..

لسەر مەموى دەم

ئو خوە كوژم

يان زى ھەر جار كەكى فەلەك

دى براستى زىرىت ، وى گافىن

بابۇ ئەز دى پىراتە ئىنم ..

سەرى خوە

بەرامبەرى تە بلندكەم

ئو گورنزم دى گورنزم

تهشیا داپیری

سه بریا هه کاری

دی رتسم رتسم رتسم تهشیا داپیری رتسم
پشتی هرنا داپیری بو من ما دا نهز برتسم
تهشیا خو بنیقی هیتلا دهست هاقیمن دی رتسم
گفتبو بن بارتت ناخن دی راکهم و ده رتینخم
هریا وی خیرکی خاربو هر به کا نوی ب سهر تینخم
دی رتسم رتسم رتسم تهشیا داپیری رتسم
گولولکیتت به ندکا هه لکه م ته فنه کن دی راجینم
هه میا زی دی ره تگ ره تگ گهم ب نیگارا نه خشینم
بسور و زهری داپیرم نافتی پیری لی تینم
هیغیا دلی پیری سوز بیت نهز بو وی بجه بینم

بهرگا پر نه خش و نيگار لنيقا مالن بپازينم
 دني پرېسم پرېسم پرېسم تهشيا دايري پرېسم
 نهو هريا پيرا كهقنار تي غولغولين مشك و مار
 ب سهرنيكدا هاته خار نه بارهك و هزار بار
 چند سالا لويړي مابو كهسي بو نه كرج كار
 نه قروكه نه ز مه زنبوم تهقني پيري دني دهم لدار
 دني پرېسم پرېسم پرېسم تهشيا دايري پرېسم

هه و النامه ي كتيب

هه یف یا سه

محسن قوچان

لغنی بیابانا بهردیریای
با یین خه مین خو قه دجیتین
ژکویر یین دنالتیت
باران سیاره کنی سه رخوشه
ناوازین وی لئی قه دگتیریت
هه یف یا سه
ناقربین خو ..
ژمن وهردگرت
خر بهر بهرتین قیانا مه
پرتگانندن
بین پهست گرن
لبشت عه قرا خو قه دشیتیریت
هیلامه قه
نهزو شه قا تاری .. تاری
نه وینه یین چ یارینن دی

ليفتين هزارا من ماچي دگهن
نه هيڤف ناشت دبيتن - دهر دگه قيت

★ ★ ★

په وشه نا شه قين عاشقا
هه يفا شرين
خه ريبيا ته ..
دلني من يني كره، وه رزهك
چاندن برين
لني نهز نه نام وه كو جارن
دهست و پين ته ماچي بگم
لنوڤ ته بگم
من برباردا ..
دي ژته گم
سوبه دي شاري تن گم
دي چاروكا ته درينيت
په شه نه وري لپيش چاڤين ته
په ره گه تن .. گه تن هلم
تو بخو دي هتي
وي كراسن ته نك - ته نك
ژبه ر خو هافيني
دي دهر گه في
زه ربه كا پويس .. پويس
وهك تبلني
يا بني شه رم

که زین خونین زهر و دهلال
ب سهر زه نندا من دا بهردهی
ل سهر سینگی من دی یازتی
ینی بسیاری ژ من بکھی
کا بریتین زیندوبوناته
ددلی من دا ساخ بوینهفه ؟
کا من تو دینی یان تو نهفتی ؟

هۆ چياوۆ

صالحى يوسف

هۆ چياوۆ

ما چ جارا هزار ناكهى

هزارا بهارا خون ناكهى

ته خيره هۆ بين خون ناكهى !

شهلبيرى يا ...

وهكى هه رجار دهگه له مه ناكهى

لاووكا بو مه نايترى ،

ههيرانا بومه نايترى

.....

ل گوڤاندا ته ئهم خر بين

چيروكا وتى شهفا چوبى ..

سيارتى وتى شهفا چوبى

نوگه راكهى ..

نوگه راكهى ..

★ ★ ★

هو چيساوو ..

همي فيندرايت نه لندي ..

د خه گينن

چونكي ديتن شوق هر شهه و ..

ستيرا سپيدي يا گيرو بوي

رهنگ و روي يا لن نابينن

لن همي نهف ، نه فينداره

چ دوير بينن ! ..

دزانن دتي چيروکا خو

ههر دهست بن گهي

.....

ها ... وني ماني ،

سيارتي مه دتي راييت و ..

پيليت تاريي شه فينييت

ده لالي يا بهر دلي خو ..

له باين بهزي ،

لگه ل نه لندي ..

ژ ناک دهستا قه رهي نييت

هنارا ترش

محمد سليم سواری

ل سهر نالکي خو قولياند . . ل سهر قهنگا پشتي ، ما دکارينا
فوکري ، نه فرو ل نلک وي دونيا نه دونيا جارانه . . نه فرو جارا نيکي به ،
نه ساخي بي گياني وي کوربه ميغاني نالک و باليکي ، هه کو (محي) چايت
خو له سهر نيک هه لاندین . . تکسهر چايت وي ب ناف چايت دهیکا
وي کهتن . . وهک روژا ل بن عه قري هندک جارا دياردبوو و هندک
جارا زي بهرزه دبو . . هه کو دهیکا وي سهری خو دينا هنداف
سهری ، ديمه ني سهر و چايت وي زي هندک جارا ل بهر جانا نه شکه را
دبو . . هندک جارا زي ، سک و دهر سوکا وي بسهر چانادا دهانه
خاري . . جار ب تبه کی (محي) بهري خو ددا قاما جهين ، جار زي ب
تبه کی بهري خو ددا قاما راستي . . هندک هه لامه تيت مروقا هاتنه
يش جاقا . . پشتي دو سي جارا ل ههردو قاما سهری خو ب تبه کی
نای ، زانی نهو هه می مروقيت ل ههردو په خا کينه ، هه کو هنده
مروف ، ل ره خيت خو ديتين . . زانی کو نه ساخيا وي ، گه له کا گرانه ،
ديت سه که راته ، چايت خو دانانه سهر نيک . . نيکسهر فه کرن ، وهک
بي ز خه ونه کا کرني و گران هسيار ديت ، ل گه ل هندي ل چايت

وی بو بلتقه بلقا پروندکا .. وءك نافی یت بهارا هاته خاری و ریکا خو
 ل سهر پرویت وی یت چرمسی چیکرن ، ل هنداف سهری ، دویسکا
 وی ب دستنی راستنی لفکا دهرسوکا خو دا هردو پرویت وی ، دا
 ژپوندکا قهالیت .. هندی یت ل وان پرمخا همیا بهردا گرینی ، (محنی)
 دقیا ناخفته کنی بیژن ، بهلنی کز گرینکی نهو ناخفتن دگهورینی دا
 خهندقاند ، ب همی هیزا ، دویسکا (محنی) دقیا بشیته خو ، خوب گرینی
 نه نیتنه دهری ، دا دلنی (محنی) بخو نه سوژت ، مال رهمخکی ، بهری
 خو دا رهمخی دی و ب دهنگه کنی زیمار گوت :-

— هوبن بو دکه نه گری ؟ مه گلهک ز خودنی منته ، (محنی) بین
 ساخه .. نم خو ز پرمخا خودنی بین بار ناکن .. رهمحا وی نژی
 هردو عسمانانه .

جاره کا دی دویسکا (محنی) ب لفکا دهرسوکا خو چاقیت کوپتی خو
 بین نه ساخ ژ پروندکا زوها کرن .. مرویت ل پرمخا ژری ، بشنی گوهر ل
 وان ناخفتنا بوین ، همیا چاقیت خو ژپوندکا قهالین ، هنگی دهنگی
 هندك ناخیکیت سفك ل گهل هندك ناخفتنیت وان تیکهل بون ، دهرسی
 دیمه نیت وان سهر و چانا که تینه پیش چاقیت (محنی) ، لیتیت خو یت
 زوها ل سهر تیک ههلاندن و نه زماننی خو د لیتیت خو هوسی و گوت :-

— دادنی هندك نافی ..

ده یکنی دستنی راستنی دانا سهر سینگی وی و دستنی جه بین دانا
 سهر تهختنی نه نیی ، هزار هیقی ددی دا قهزین ، دهنی خو بره بن گوهری
 کورکی و بهرسقا وی دا .

— کورنی دویسکا خو ، دنی چ ل نافی کهی ؟ دنی خارنه کی بخو ..

- داخازا تشته کی بکه ، بهلکی ل ته بته دهرمان ؟
- خارنا ج ؟ دهرمانی ج ؟ دهرمان هر خودی به ..
- میلاکا دهیکئی .. راسته دهرمان هر خودی به .. بدلئی شهزا
- ساختی زی هه که ج خارنی نه خوم ، دئی ژبرسادا موم .. هه که
- خارنه کئی بخوی دئی پیت ته هینه بهرته دئی پاییه سهرخو ..
- دادی ما دئی ج خوم .. نئی دلی من ناچیه ج خارنا .
- سه رباری من ، دلی خو به تشته کی ، داخازه کئی بکه ، پانی تیر
- نافی زی فهخو .
- توب خودی به حسنی ج داخازا نه که .. هه کو نافی داخازی
- تیت .. بیرا مرنی تته هزاران .. دیاره دلی ته بی شه هده ددهت
- کو دئی موم .
- وهی ملا من بوتنه ویران بیت ، به حسنی مرنی نه که .. دئی بلا
- هزار هزار ساله مرنا ژته دویرت .. جاره کئی جهرگئی مسن بین
- سۆنی ، بلا نه بته دو جار .
- هه کو (محنی) گوھ ل ناخفتنا دهیکا خوریا دویمهینی بوی ..
- هاته بیری ، دهمنی براینی وی بین مهزن ده که راتی دا .. هنگی دونیا
- زستان بو .. گوندی وان ژ باژیری بین دویر بو .. دونیا ژ به فسرئی
- هاتبو هونین .. ری وریسار دگرتی بون ، نه دشیان بینه باژیری ل نک
- نوژداری ، ل وی دهمنی داخازا براینی (محنی) ، هزاره کسا ترش بو ..
- خویشکا وی جو نک دایرا (عیش) ، هزاره ک بو براینی خو ئینا ، بدلئی
- هه کو هزار بو که رگری ، دوستی دندک هائینه ددهنی خودا و هائین ..
- وکره هوار نه — «داخازا من هزاره کسا ترش بو ، نه ز و هزارا شرین ؟ ، ،
- هه کو نهو بیر هائینه هزارا (محنی) .. دقیا دلی خو ب به ته هزاره کسا

ترش .. بهائی هه کو بيرا وی ل مرنا برایی وی هائی ، کو مر و خارنا
هنارا ترش ددلی دا ما کهسه ، هنار لهر دلی رهش بون .

ده بکئی دیت کو (محتی) ، لسه ر بالفکئی بی سهرتی خو
دلفلقینت ، زانی کو که له کئی ل سهر جهیت خوشل بی ، هندی ...
هندی ههردو دهستیت خو دانانه بن ملت وی و پیچهک هه لکینا
بالفکهک دا پالا وی و گوتی :-

— کوپئی من ، گوھی خو بده من .. سهر خاترا من تشه کی بخو ،
دا ل دویفرا هندهک نافی قهخوی و حه بکیت خو زی بخوی ..
دا ساخ بی .

(محتی) ناخینکهک راهیلاو بهرسفا دهیکا خودا :-

— دا ساخ بیم ؟ .. هئی .. هئی ..

— کوپئی من زبهر چ .. (هئی ... هئی ؟ ..) بخو .. نه خو ،
حه بکیت خو بخو دا دوستی روژیت دی رابه سهرخو و لگه
مه ب چنه مزه یتا .

هه کو (محتی) گوهد ل نافی مزه یتا بوی .. سهرتی خو بلندکر ،
بهرتی وی ف کاشخانکا کهت .. که له می ددیواری را هانه ینش جانا و
تفهنگا وی ینفه شوربو .. دو روندک ژ چافا هاته خارتی ، وهک دو
قالت به نیشتی که زانا هه کو ل زمستانا ل تیکیت فورمی دا یتته خسارتی ،
وبدهنگه کئی مهلیل بهرسفا دهیکا خودا :-

— دادتی ئهف ساهه ، تو و خویشکا من ب تنی هه رنه مزه یتا ..
هه که خودتی چهز کهت ، من ریکه کا دی یا ل بهر ...

چہوا با دبیتہ با روقہ

ہشیار محمد حسن

گوندی یا بی دایہ بہی ہدفو بی د پتکی پرا دجنہ ناف ثاقاری ،
ہہو بی قہستا کاریند خو دکہن ، مہر و مہرینر و تہفرک و نامیرید دی
یند کار کرنی . . ہندہ کا ییند دوستی خو گر تین و ہندہ کید دی ییند ملی
خو دانین و ییند بہر گورستانی با دہورن و جائید وان بی ب بز نہ کئی
دکھن یا ب دارہ کیفہ ب شاخا ہلاویستی بہ لئی بی باتکا خو ددہنی
پاشمہ لئی نازقرن ، جائی زہ لامہ کئی ناغای بی بزنی کہفت ، تیرا جان و
پہ خید خو و دیت کہستی خڑ لئی نہ کرہ خودان ، تہجا لفا خو گہزت و
زقیری قہستا کوجکا ناغای کر . . ہیژ ناغای بی نفسی بو ، چو زورا وی .

— قوربان . . قوربان ، رابہ . . بوتہ بیژم . .

— کورپو تہ جی بہ ؟ تہ خہوا من قہہہ پماند ، فی سہری سحاری .

— تہزہنی من ل ناف گورستانا گوندی بز نہ کا تہ یا دیتی یا ب شاخا

ب دارہ کیفہ ہلاویستی بہ !

— درہوہ . . ودینہ !!

— قوربان تہ گہر و نہ بیت سہری من بیہ .

- يا دئی هدره شقانی ل سدر پشتی ب خپینه و بینه قبره دا دهرمانی
وی ب دهمی •

- فرمانا ته یه قوربان •

پشت و پشت ، باشقه فه گهرها ، تاگو ز دهر گه هی دهر که فنی و چو
نک شقانی •• هیز شقانی بهز نه بریو چهری •

- کوپو ناغای بی گونی فی کافی بیت •

دلنی وی هزار گومان تیدا جی بون ، نه زانی •• خه لانه ••
جه لاده گه هشته بهر دهری کوچکا ناغای و چو د زورقه و خو تیخسته
سهر چوکا و کرنوش بو ناغای بر ، ناغای کاری خو کربو و ییلاف کر نه
پید خو و بی راستی دانا سهر بشتا شقانی و وقه یانکا ییلافی باش شداند
و پانی بی خوینی چه بی •

- کوپو کئی بزنا ته ل ناف گورستانی ب دارتفه هه ولایسته ؟ شقانی
لیف لهرز کئی گرت و ب ده فه کئی ترتری فه بهر سفدا :-

- نه زبه نی چ چ چ چ ؟ بز ن ••• دار ••• هه لایستن •• نزا ••

- من زته دقیت ب چی به ناف گوندی یا و زویرین دهم بهر سفه کئی
بو من بینی •

- بلا نه زبه نی •• فرمانا ته یه •

بی خو ل سهر پستاوی پاکرو شقانی خو ل سهر چوکا خشانده
بهر دهر ازینکا دهر گه هی و بهر تفه بو ، بهزی و بهر هف گورستانی فه چو ••
بزنا خو ز داری فه کر ، لی گیان تیدا نه ما بو ، خه ندقی بو هندی هند ،
بزاف و فه ژهن کربو •

— ئەفە ز نفرینا مامى (ئوسىف) يىقەتر نىنە ، مامى ئەز زى دزانم
گوتتەھەكا مەزەنە ئەز بەزى ئاغای ل ئاف گەنمى و پەز و پاوانا
دچەرىنم •• لى چ بىكەم • فەرمانا وى بە نىكارم ب جە تەئىنم •
ئەزى ما دى چە ئاف گوندى يا چ ؟ دى بەرسف بو ئاغاهەر
ئەفەبت ••

ل سەر پى خو زفرى نك ئاغای ، ئاغای كۆبالەكتى ددەستى داو
پى ل سەر كورسىكەكتى پروىشتى د ئاف گولستانا باخچەى دا ••
پى بەكتى دسەر پى بەكى پرا ھائىتى • شقان ھانە نك و خو چەماندە بەر
پىدەوى •

— كوپۇ نە چ بەرسف ئىنا ؟

— ئەز بەنى ز نفرینا مامى (ئوسىف) يىقەتر نىنە •

— كوپۇ نفرینا چ ؟ (ئوسىف) پى چ ؟ تو چ دىزى ؟

— ئەز بەنى ئەگەر دەستورى ھەيت ، مەن دىقت باختم •

— دى باخقە •

— قوربان دوھى ېشتى مەن بەزى خو ل ئاف پاوانى (قوطاس)

چەراندى ، مەن بەر بەركى ئىقارى قە بەزى خو برە ئاف گەنمى مامى

(ئوسىف) •• دىتتا مەن دىتى وى ھىرشەك ئىنا مەن و گەف و گور

ل مەن كرن و بوشەپەنچا مە ، چ گوندى ل ھەوار و تانا مە

نەھان •• تو دى بىزى پىلانا گوندى يانە و وان پى پالەداى ••

ئەنەئەز ••

— كوپۇ باخقە ، نەترسە ، چ بەھسى مەن نەكرىھ ؟

— نڙبهني مامې (نويست) بهرسيگي مسن گرت و گوتنه من :-
(کورډو گه هشته لټا من و من گه لهک همدار کيشا ، هدر سال
گه نيمې من نان خواري يې کولي به نان يې به زي ته ، زار و کيد من
نانې گارسي زي ب دست ناکه قيت .. نڙد خواها خو دپيژم ب نې
گه نيمې فو و پنگارا من ب نانې دا دجيت ، نڙد هدر دپيژم دي چې
بيت .. فتي جاري زي ب بهر ناکه قيت ، نڙد دلې ناغاي ژ خسو
ناهيلم .. من گرتي من چ گه نم نه چانديده .. لتي چې نه بو ..
نڙد پتر نه شيم خو بگرم .. دقبت توخوبه کي بو هدره دانم) ..
و ناخفتهک ژمن و تيك زوي و ل دويمه يې گوت :- (من هوين
هپارته خودي و خودي دگهل هدره ب کهت) ..

— کورډو نڙه زي چې بويه و نڙد يې نه ناگه .. دي زوي هدره
نک وي و داخوازا لتي بوريني لتي بکه .. هينز قوتبرينا به زي مسن
نه هاتي .

شنان چو نک مامې (نويست) و بو بهخت بهختا وي :-

— من کر و تو نه که .. نڙد هيڅيدارم ل من بوره ..

— کورډو ما همدما نڙد ل ته بوريم .. تو چ دپيژي بو گوندي يا ؟

دي چهوا ل ته و ناغاي بورن و گه رده نا هدره نازاکن .. دي هدره
لتي نه و پيت جاره کادي زيانيد گوندي يا بکهن .

شنان چو بهر به زي خو و مامې (نويست) که فته هزار و پير و
نه نديشا :-

— (يا نه گهر من بزب ب داريقه نه ههلاويستا ، دا چهوا توخيپ بو

زیانید ناغای هینه دانان ، برستی من گهلهك بِنكار پتقبر و ومخت
بو من بریندارکعت دوما من شاخیدوی دوان دو چه قید داری
داناین ، لی نهز باوه رناکه م ناغا زورپداریا خوب هیلیت و پاشغه
بعیت .. به فر یا خو ناهیلک نهفه من چ کر ؟ من خرابتر لی کر ،
نهز دترسم وی داری ب که نه «مناسب» نانکو جهی چاکه کی و گوندی
سهر و قوربانال سهر وی ب که نه خیر و داخوازو و دوعا و هیقی یا
ل سهر بکه نو یانه کنجرا پتغه ب ههلاویسن بو تابرک و قولنج و
زانسهر و کیمک و گهلهك نه خوشید دی .. و چ و چ نه گهته
نه خوشی و هیز زورپداری پسر لی ب هیت و زیبای ب بیته
باروفه)

هه و النامه ی کتیب

ژ سترائين كوردا يين ليريكي

احمد عبدالله زهرو
ژتئين سلافي فهگوهازتیه

دلو : معرومۆ ،

دلن من فني سبني چ سهرداره ،

جوته كهويد گوزهل زناريد ماليد مهدا زاره - زاره

ههچي دلا زانبه -

دهردني دلا كه هيه گوري هاره .

مديني ، من گو ، ته نهز جهلاندم ،

خوهدني برا ته بجلهينه ،

برا خوهدني دهراوشا دهر دلني ته هلينه ،

ميري ته بهره ،

برا جي و بهعلگين ته هيفيا من بمينه .

دلو ، معرومۆ ،

دلن من كافلين گونديدا

كهته دودا :

تيكه كوچهر بو - خوهدا سهري چيا ،

تيكه رئايت بو - مايه ل خانيا :

ئەز تەلبىن يا كوچەر چومە ،
 باقى وى دەولەتتېمە
 • من دخووزە زىرى مەجىتى بە .
 ئەزى قەمەريامە ب دلەكنى كۆلى ب كۆلان
 تەلبى يانگا ل خانىيا .
 قىزا قى تەرەزى -
 كراسەكى چىتى مايماخى لىتە ،
 ددە بەر كىل و دەراپى دەرزىيا ،
 منى دەستى خۇ ئاقىتە باقى رەش گوليا ،
 سەرمندا دتەويا (دظەويا)
 گوته مىدا :
 - گەدە لاوگى ، خۇددى قا خۇبانە ،
 تۆى كنى ، ئەزە بلندىم ،
 راموسانا خوە بستىنە ،
 مۆلكىن پىشتا من قەتيان
 چومە چىندا ، ناك شەقانا :
 ھاتمە راستىن - نانا قىزو بوگا ، يىرىقانا ،
 خۇددى قا خۇيا ، دقنى ،
 گەدى لاوگى منى زاىە ،
 • نزانە قەيدەو قانونى راموسانا .
 گىدىن ، كانىيا قى بەروارى ،
 خەلقى دەلال چىپى خوە ھىدايە -
 • مەشىايە نانا قىتارى .
 ئەزى نقرەكنى بكم -

برا مهزن ، بچوکنی مالی کۆل و ژهعربه ،

خینزی سفکا نانا مالی .

دلۆ مهعرومۆ :

فی سبب دلن من سهر دلن خوهریا تو دلا نا حهینه ،

گهوتد گوزهل زناری فیزا مالید مهدا سهکنیه ،

خهیدییه ، رهفا ناگهپینه .

نه من گۆ ، خهزالن ، گدیین ،

خهزالم ، خهزالا چیانید مهزن ،

فیزا مهدا گری قیز بوگانه ،

دنیا مهدا زهره پی تونه

یتدا بیهزم

گهده لاوکۆ ،

جین چیل - رندا ههرکه دمهپی

وهه دیسا نهزم .

(*) ئەف سترانه : من ژبهرتوکا پروفیسور « حاجی جندی » (کلامن
جمعه تا کۆردا) ژیبیتن سلاقی فهگوهازتیه و ژبهرهپهپین
(۳۲ - ۳۳ - ۳۴) وهرگرتیه . سهیداین هیتزا ههر ژزار دهقی
مروغهکی نهخویندهنان کو نافی وی (ئۆکۆین سلیمان) . و ژین
وی (۸۰) سال بی ، گوندی (لینینیان نوگین) دژیا کو دکهفیته
دهقرا نهجمیاد زینت یا ههزی یه ئەف بهرتوکه ل سالا (۱۹۷۵)
ز . ل تیرهفانی چاپگری یه و نیتزیک (۱۵۰) بهرپهره .

— ئەف بهرتوکه سهیداین هیتزا ، هههی مهلا کهریم ، ژ منرا
شانیدی یه ب دیاری .

هنهك بپرو بابہ تین نو . .

دبارا کہلہ پورا بازارقانی یا کوردی ده ،

خرقه کرنا کہلہ پوری و رزگار کرنا وی ژ نہمانی .

- عبدالرقيب يوسف -

په يقا - کہلہ پور - کورب عهده بی دبیزنی - التراث - تہف وان
بابہ تان دگرت کور ژ باق و باسیران ماین بو نہقیان و بو مللہ تی . مینا :
دیروکتی ، تورہ بی ، پهنگین ہونہ کی و سعہ تی و شونواران و (آثار) دابو
نہریتان و جبرو و حکایہ ت و نہفسان . مللہ تین پیشکفتی ژ زو پویتہ
ب کومکرن و ساخرنا کہلہ پوری بازارقانی یا خورہ دایہ ، جنکی بناغتی
نہتہ وایہ تی یا مللہ تی دبہست دگہل دەمی ژا پوری بی خورہ فہ و مللہ ت
ب کہلہ پوری خورہ ، خورہ دنیاست و نشانا پشکداریکرنی بہ د ثافا کرنا
بازارقانی یا مروفی لسہر پروئی زہقی . .

مللہ تی کہلہ پور نہبت ، وی بی بناغہ بہ ، وک خانوہ کئی بی بناغہ
(اساس) و یان وک کاک (جمہ تی جمہ سورتی دہ باغچی) ل سولہ یمانی
گوتی :- (کہلہ پور تابووہ . . تابووہ مللہ تی بہ) . مہ پدوشہ نیبرین
کوردان ہمتا نہا پویتہ نیکر نہ کا ہوسا نہ دایہ ب کومکرن و ساخرنا
کہلہ پوری بازارقانی یا خورہ . . بہلکی مہ ژ مہ ل ہاویر شعرو

چيروکئي دزقون يان بيزين ل هاوير وان کومبونسه و لاین دی تین
 کهله پورتي مه بی خوددان ماینه و پتر زئی وئی ژ نیت دجت و نهوئی مای زئی
 پوژر بو پوژرئی وئی ژ نیت دجت •• نهها کهله پورتي کوردی وئی بهرش و
 بهلافه دین کوزیتین - قولاجین - نهکیاو مزگهفت و باشقه ماین کهفتین
 بهرتو کخاتین شیخ و مه لایان فه و لگونداو لسه رسیگتی پیران و لیتف تاخین
 کهفتین بازارانده وهک :- خانین نه ختمکری و نهو خانوین نمونه بو
 هونه رتی معماری کوردی ، ههروه سا کهله پورتي بازارتانی یامه وئی
 بهلافه ، دیتف قهیسهری و خان و گه رمانین کهفته نو دیتف شکفت و
 ناسگه هو (کهلا) شورهانده • نهف کهله پوره وئی بهلافه و بی خودانه ،
 یندفی تیکوشانا ب دهان بهلکی ب سهدان په وشه نیرین دلسوزو چه لهنگ
 ههیه ، یندفی ب زوترین دهم فیرا ب گه هین و نه هه ر مزولین پارچه
 شعرو پارچه چيروکین خوده بین • بلا بزاین نهف بهر سیارین
 (سؤول) دبه رامبه ر وندابونا دیروکئی ده ، دچاخنی داهانی ده وئی
 حیسابه کا تیزتر دگهل مه ب کهتن •

هنهک طا و بابته ژ کهله پورو په وشه نیری یا مه ههتا نهها د تاریاتی ده
 ماینه ، نه په وشه نیران و نه دام و دهز گه هین په وشه نیری یا کوردی بیر
 لنی هانی به ، بو نمونه :- بهلگه نامه بی (الوثائق) ، بهلگه نامه (وثیقه)
 چی به ؟ هنهک کهس وه دزاین بهلگه نامه ینکه هانی به ژ ناما پادشایه کی و یان
 فه رمانا سولتانه کی ده ربارا وه زعی سیاسی و بویه ره کا دیروکی و یان کارهک
 گرنک - گرنک ، بهلکی وه سیه نهو تشته کو زانیاری به کی
 (اهلومات) دگرت کو ب مفاین دیروکو و به حسی فه کولانی دهیت ، مینا
 نقیسانی •• چ لسهر کاغهزو قوړا سورکری چ لسهر بهرو دارا یان
 تشته کی کانزایی (معدنی) و یان هه ر تشتهک دی بت ، نهو نقیسان زئی چ
 نقیسانه کا په سمی یا حوکمهتن بت ، چ فه رمانه ووا میره کی بت ، یان زئی

تشته کئی دی مینا نامہ پین دناف بہرا زانایان و زہلامین نافدارو خہلسکتی
دی بت • مشہ جاران ناما دہرویشہ کئی یان یابی دہسلانہ کئی گرنکترہ ژ
یا میرہ کئی •

ہدروہ سان ژ کہلہ پوری و سائیکی تہ • • ٹیجازا مہلایہ تی و
خہلیفایہ تی و شہجہرا بنہ مالان مینا سہیدان و تین ہنہک بنہ مالین ٹیزدیان
کوب (مشوران) بنان ب تاپہ تی وان شہجہرتن مور و ٹیمزاین خہلسکی
لسہر مینا گو فاریان (شاهد) • • ل سہر دروستیا شہجہرتی • • وہک مور و
ٹیمزا : قازی ، مفتی ، خہطیبی و مودہرسی و نہقیب و مرؤفین دی تین
دینی و ہنہک ژ فان شہجہرتن پر بہا نہا مانہ و ہنہکازی نریکی (۷۰)
مور و ٹیمزا لسہرن ہندقی بہ ژو نوسخان لہر بگرین و پارٹیزین ، ل
جہم گہلہک کہسان شہجہرہ چ نین • • لی فان کہسا ناگہ ژ
دیروک و نارٹشین دیروکا گوردی نینہ ، نازی حہز دکم نمونہ کئی
(مثال ب وی تہتی بینم کو ژلاین ژوربہی رہوشہ نیرتین مہفہ چ نینہ •
دیروک قیس گہلہک ہندقی فان شہجہران دی و ہنہک لہنگین دیروکی
پئی راست دکہن بونمونہ :- شہجہرا سہیدین (شاہد دینی باکوری) ،
دہافینا - ۱۹۸۲ - تی وہکی من زانی تہز چوہہ قہلاچولان و دگہل
(شیخ جہمیل) و (شیخ صدیق) تی شاہد دینی ، مدینا و «۸» دانہ لسہر
گرتن ، ل دوہای یا میرتشینا باباندا تہف شہجہرہ ب خہتہک جوان و نو
نقیسایہ • • درٹیزی (۲۷۵) م پانی (۲۱۵-م) و «۱۹» مور ل سہرن مینا
مورا :- (مہلا عبدالرحمن نودتی) مفتی سولہ ایمانی کو ژ زاناین ب
ناف و دہنگین چاخنی خوبو ، (شیخ حسین) تی قازی سولہ ایمانی و
(عبدالصمد) قازی سولہ ایمانی کو مور ل سہر ہنہک و سائیقین چاخنی
بابانان دایہ ، ہستی ہینگی دتی پیتی مورا «سہید تہحمہدی نہقیب ، ،
«مہلا مہحمودتی تہکیہی» ، «مہلا تہحمہدی تی خہطیبی سولہ ایمانی ،

« سەيد محمدەدى بەرزنجى » يى مودەرس « سەيد حسەدى كوردى سەيد قادىرى عەودالانى » ، « كاك محمدەدى شىخى و ھەك كەستىن دى زى ، « شىخ محمودى » نەمى زى ئىمزا كرىيە . . ھىزا « شىخ محمدەدى خال » ز زانائىن بناقن مە ئىن ئەفروپە و گەلەككى شاپرە زايە دنقىسانە كا خوە دا نقىسايە :- (دىسالا « ۱۲۷۰ » دا « شىخ حسەن » پىو قازىي سولەيمانىي) ، بەلن ب قى شەجەرىي دەركەت كو شەش سالان بەرى ھىنگى قازىي سولەيمانىي بو ، جنكى ل پوژا (۲۳ى - ۱۲۶۴ ك = ۱۸۴۷ - ۱۸۴۸ زا) دا مورا خوە يا لىدای و يا نقىساي « السید حسين القاضى بحروسە السليمانیہ » من ئەف پراستى يە دا سەيدا « شىخ محمدەدى خال » گەلەك پى كەيف خوش بو . « شىخ حسىي قازى » زى شاعرو زانا بويە و ھەك دىئىزن وازىي بەخشا كوردى يە ب زارافىي كرمانجى يا خارىي .

شە زوان كاغەزو نقىسان كو خەلكى مغانى وان نەزانى يە ، پى دەھاقىتىن و سوتىن . . بەلگە نامە گەلەك دگرنگ بون لى دەستىن نەزانا دە بون ، مينا مەسەلا وىي دوپا دىسالىن حەفتياندە ل پىنجويىنى ل « قەلا كچى » دە ئىنايە دەر و نەزانى بو چى يە و ئىرانىان ب چەند دىنارە كان زىي ستاندو ب نىف مليون تويمە نا فروتە ئەورپويان .

دور نىنە شە كەس بىزن :- ئەرىي كاغەزە كا دىپاي دەربارا جوة ئافەككى يان كارنرەككى و يان ئاشەككى و يان گەرمانەككى و يان خانەك دە باغخانەككى چ بەا ھەيە ؟ ئەف كەسە نزانن ئەف پەنگە كاغەزەنە وەسائىتىن دىروكا ئابورىنە « التاريخ الاقتصادى » دكوردستانى دە و مغانى وان وىي زوپە . بونمونه ، سەنەدا ئاشەككى ل گوندىي « بوستان سور » ل شارە زورىي كەتە دەست مە ، وەكى ھور بەرىي خو دەمى دىي بەلگە نامە

بو گه لهك بابه تين جودا جودا : بابه تی پهنگی پهنکخستا سه نه دین کرین و
 فروتا ملکی ل کوردستانی • بو مهوزوعی میراتی (میراث) • بو مهوزوعی
 بازرگانیتی و نهو بهره دکرین و فروتتی ده هاتی ب کارئینان د چاخنی
 بابانیان ده ، چنکی دقتی دهست خه تی ده عیاره نا «تومان نقد مسکوکهی
 سوله یمانیه ، هاتی به ، دیاره مه خسه دتی شهو شهو نیمه ن د بازارا
 سوله یمانی ده و تی ب په واج بو ، یاتی نه ل سوله یمانی تی زه پب کر به
 چنکی کهس نایزت بابانیان بهره تین ده رخستین مینا میرین کورمانجین
 به دلیسی ، په واندوزی ، جزیرا بوتان ، کو هه نا نه ازی به ری هه کان
 د موزه خاتین (ستامبول) و (لندهن) هه نه ، وهك به ری میسر شه ره تی
 به دلیسی و میر ئافدهل «عبدالله» تی میری جهزیرا بوتان ، دویر نینه شه
 میر ئافدهل بت کو نه نا نانی وی ل سهر وی حوجری به شهوا لسه ر
 گوری « مهم و زینا » ئافا کری ، د خاندنگه ها « میر ئافدهل » ده ، ل بازارا
 جهزیرا بوتان •

هه ر وهسا نهف سه نه دا « ئاشی قه وه وهلی به گک » تی بوستان
 سوری شاره زوری ، به لگه بو قتی جهندی شیخ په سولتی کوپتی به رزنجی
 کو ب « شیخ په سولتی پلاو خوهر » هاتو نیاسین د چاخنی « سلیمان باشانی
 کوپتی عبدالرحمن باشانی بابانده » نه قیبی سهیدان بو (نقیب السادات)
 چنکی د سه نه دتی ده وه سف کر به ب (نقیب الاشراف) کو چ کهسان
 نهف نه زانی به • هوسا سه نه دا ئاشی له نگیه کن ژ دیروکا بابان دروست
 دکت •• کو دیروک فیسان گو تیه به که مین که سی بو به نه قیب ل
 سوله یمانی « سهید مه حمودی کوپتی سهید مه عرفی کوپتی شیخ
 حه سه تی گله زه دی به ، نو وه زیفی (نه قابهت) د بنه مالا وانه مایه ، تا
 « شیخ مسته فانی نه قیبی کاک نه حمودی شیخ » ی بویه نه قیب •

ههرووسا سه نه دا ناشی وه لی به گئی دپته به لگه بو فنی چهن دتی . .
 جاران لهنگی به رهنگاری وه سیقان دبت و بند فنی به دیرو کفیس
 ناگه هداری فنی خالی بت بو نمونه دیروکا فنی وه سیتی یانی سه نه دا ناشی
 ب لهنگی نفی سایه « ۱۲۲۵۲ » شونا « ۱۲۵۲ ک = ۱۸۳۷ زا » ههرووسا
 دبت به لگه کو « عبدالصمد کورپی سه یه دهلی » د پش « حسینی قازی » وئی
 بوی قازین سوله یمانی « چنکی نهف سه نه ده یه » تصدیق « کریه »
 خاسه مور و ناف ل سهرن « دیسان ژ دادگه ها » محکمه « شرعی
 سوله یمانی ده رجویه . ههرووکی مورا نایی قازی « عبدالحکیم » ل سهره
 د گهل ناف و مورا جهند که سین دی .

ههرووسا ب پهنگی مورا قازی و پهنگی نفی ساوی دتی زانی
 کو نهفه نهو « عبدالصمد » نینه نهوئی ل سالآ سیتی ژ ناا کرنا سوله یمانی ده
 قازی « ناف و مور ل سهر به لگه ایه کتی به » د گهل نیمزاو مورا « براهیم
 پاشائی بابان » یانی دو کس ب نائی « عبدالصمد » ی بوینه قازین
 سوله یمانی . . هوسا بومه خوبا دبت کو سه نه دا فنی ناشی ب مفی سایه . .
 بو فه کولانا دیروکا دادگه هان د چاخنی فه زمانه وایا سیتی که سان ژ به مالا
 « زولال ناغا » ی سه نه دتی ده هانی به نهو به مالا کو یه ک ژ « دوازه
 سوارین مهربوان » ژئی پرابوی « د گهل نافی چهنه ژنو و زه لمان ژ
 به مالا « قهروه ولی به گک » تی . . نه نا مه گوتی هنده ک بو ژ مفی
 سه نه ده کا چار ریزی یا ناشه کی . لی گهر که تبا به بهر دهستی چهنه
 که سه کان - نفی سفان و په وشه بییران هه ر نه د هلگرت و دایژون :-
 کاغزه کا دریایه ده ربارا سه نه دا ناشه کی دورینه به رتین وی زی نه مابن و
 مفانی وی چی به ؟

فیجا هیقی دکه مین ژ وان که سان تین نهف پهنگه کاغزه نه ل جهم

ههين نه هافيزن ، نه گور نهويان ژي ، بلا ته تسليمي بهر توکخانه کا گستي بکن د بازيړانده ، يان ووزخانه کتي ، يان دانهره کتي کورد .

مخاين ژبهه پاشقه مان و نه زانينا به هائي که له پورتي و وسايقي و ژبهه نه بونا « و عي » يتي ، ب دهان ، بهلکي ب هزاران و وسايقين مه هافين يان سوتن دنان نزيکانه ل سوله يمانبي و ده وروپستان بونموه :- د سال - ۱۹۷۶ - ده يه ک ژ کورپين « کهريمي فتاح بهک » يي هه مه ورندي بناق و دهنگ ، ته نه که کا و وسايقين باقي خوه ل بازاری چه چه والي دگل خويي هافين کو ب دهان کاغه زين زه لامين مه زن مينا کاغه زين شيخ مه محمودي « نه هر دتيف ده بون ، ستي چار کاغه زين » مسته فا که مال « و « نوزده ميري » ژي دتيف ده هه بون .

نه ز ل هافينا - ۱۹۸۲ - يي جومه چه چه مال ب نيازا ده ستختا نشته کي ژ و وسايقين « کهريم بهک » يي ، و هر گرتسا زانيساريان ژوان پيره بيران وي دگل دا ژيان و ديسان جومه لايي وي کورپي ب في کاري رابوي و من گاننده ژي کرن ، گوته من نيز (نه ژي) گوته هبار نيم چکي تو وي ديني نه ز زه لانه کتي کوره و بي ژنو مال و نه خوړنده وارم و من گوت نه ف کاغه زه وي دکه فن بوين ، ب هفائي ج ناهين ، لي گونده ل سهو ملين پوه شه بيرانه بو چي هه تا نه نه د هاتنه جه م من و گوتبانه نه فه تشهک ب هفايه هه تا من نه هافيت يانه .) نه ري ب پرژوي چهند شاعرو چير و کفيس ب في بازاری ده دهين و دچن .

د سال - ۱۹۷۹ - ده « شيخ مه حميدي کورپي شيخ فوره جي » ياني بنوک يهک باهولا زلا تزي ژ کاغه زين باقي خوه ل « سديد صادق » سوتن کو ب دهان نامين « رسال » في و وي تده بون مينا نامين ننگليزان و « مه حميد خانتي دزلي » و « شيخ مه حميدي » هه تا يهک ژ نامين شيخني ب

شعرا خوه بويه د مه نفايي ده بو هارتيه و گازنده ژ « شيخ فورهج » ي د
 كهت كو سهره كي لي نادهت ، شينخي دينش گوتنا نانا خوه دا نقيسايه :
 « سيري سهر (بهرده بهلي) تير و به نعمت گه پ نه كه ي . . » « شيخ
 فورهج » ي ژي گوتنه « قانع » ي هوزانفان ب شعري بهرسفا شينخي بده .
 وي ژي ب هوزانه كا (نه به لافكري) بهرسفا شينخي هنارت ، « شيخ
 فورهج » گه له كي زيرك بو ، د گهل « شيخ مهحميدي » بشكدار بويه
 دشهري دژي تورسانده - روس - ل پينجويني و بانو سهقر ، جهتي
 تبعتمادا شينخي بويه ، نهز و كه چويم « سيد صادق » من گازنده ژ
 « شيخ مهحميدي شيخ فورهج » ي كرن نهوي ژي بهرسفا من مينا
 بهرسفا كورپي « كهريمي فتاح بهگ » ي دا .

ههر دوئي سالي ده يه كي ژناوي ژبنهعلا «عهله كهيه» ل باژاري
 سولهيمانيي دو تروميلين پر ژ نهوراقين خودي ژي پرازي « عبدالكريم
 عهله كه » ي ، كو د توده كا تايبه تي ده بون ، ده ريخستن و ل (طابع) ي
 « شيخ مهحميدي » گه رباو پستي هيگي فيكرا هائنه جهتي قلياسان . .
 ههروه كي د مه ها بوري ده ب ده فني خوه گوتي من ، نهف نهوراقنه نها
 ژي چهندههك ژي مانه و پتر ژي زين بازرگانيي نه ، بسو ديروكو
 فهكولانا بازي بازرگانيي د سالتين بيستانده ، گه له ك ب بها بون .

د سالا - ۱۹۸۲ - ي ، نهفين « نهحه د فازني بهرزنجي » خوداني
 بهرتوكا « كز اللسن » عهجيب ، چار بهرميلين بري ژ باشماقين
 بهرتوكخانا خوه ، ل نزيكي سهرايا سولهيمانيي كه ناسان دگهل خوليني
 هاقين . ههروه كي جاوا دو تروميل ز نهوراقين به لاف و بهرتوكين
 دستقيس باشقه مائين بهرتوكخانا بابايان دينف مزگفتا مهزنده مابون ،
 سالا بوري مزگفت ته عمير كر ، نهف هاقينه ژ ده رفهي باژاري . بني

يهك بئريت تهف باشه، ائين بهرتوكخانا فهروانروا ائين كورده بهيلن ههتا
 شه وه سايقان زئي رزگار بكن . دسالا بوري دا تشهك مهزتر پرودا
 نهوزي دائيره كا مهزن ل سوله يمانتي ل دورين « ٤ » چار طهن نهوراقين
 خو تين كهفن تين چاخني نوسمالي و انگليزي و شيخ محمدي ل سهر
 برا - تانجهرو - سوتن ب هزاران وه سايقين گرنگ دنيقه ده هه بون
 ده ربارا شول و كاري تي بازاري . ههروه كي دفان سالين بوري دا پتر ز
 دائيران كهتته سوتنا نهوراقين كهفن ددانانا دهولهتا نو تا عيراقني كو
 (قانون اتلاف الرسمية) بهر پهنگي بت ديسان سوتن و ژناف برنا نهوراقين
 وه سايقين دائيران قهدهغه كرن ب تهني پي دا سوتنا نهو نهوراقين د پي
 مقال دويش (قانون حفظ الوثائق) دسالا - ١٩٨٣ - تي هه ريه كي
 وه سيقه كي ژناف بت ، زن (١٠٠٠٠٠) ده هزار ديتاران جهزا بكن ،
 لني پتر زوان كه سبن نه ندام د ليتنا سوتنا نهوراقين دائيران ده ، چ
 (و عي) و زانين ده ربارا وه سيقان له جهم تبهو چ ژ بهائي وان نزان ،
 ههروه ساخسوه ناروستين ب جواني يا نهوراقين وه سايقني و زهسف
 جودا كهن ، تهف فيكره سوتن ، براستوي نه هه بار بهك مهزن دكن
 ده ربارا افني ديروكي و كهله بوري مله تي ، خامسه ذري ياسايي نه .

نهوراقين دائيران گهلهك دگرنگن جنكي تهف شول و كاري وه لات
 لنيق دياره پتر زي يان سينكا وان وه سايقان دگرنگن و دفني ژناف نه بين ،
 هيفيدارين ز مهلاو فهروان بهران ل بهائي وه سايقان بگه رن چ نهوراقين
 دي تين ب ، ما نه سوزن .

مخاين نه زانين بويه نه گههرا سوتنا ب ده جان كو بهلن وه سايقين
 گهلهك ب بها . . ههتا نه بونا (و عي) يني دنيق وان كه ساند ه كو ب
 پهوشه نيران ده زميرون گه هشته وي رادي كو يهك ز پي قه بهرين

پهروه رده يا سوله يمانې كومه له كڼې نه وراځين باقې خو ب سوژت ، پسر
ژنې دچاخځې نوسمالي و بابانيان ده بون ، مشه و سائيقين پر بها دنافسه
بون ، باقې وي مهلاو مورهدلكن بو ، حهز ژ دست نفيسين كهفن و جوان
دكر ، مشه تشين بهر كه تي كومكرينه و خاسمه مروفه ك بزوين بويه
وه زيفي قازيانې ژ «مينجرسوني» وه رنه گرتيه پوژا ۲۷-۵-۱۹۸۲ تي
نهزو كاك د نه كره تي صالحې پشه كه ، كو دلسوزه ك كه له پوري به ،
چوپنه والا وي كه سي ، گوته مه :- (من تهف سوتنه چنكي گه لك بون
چاخځې يندفي تابوو كڼې د بوم دفتي گه لك لي گه ربابام دتيف وان نه وراقان
ده قيجا من گوت نه زې بسوژم خو زفې سه رگيژي ده رباس بكم) .

بي گومان هم تهف بهر بسيارين د بهر امبه ر فې خوساره تيا مه زن
ب كه له پورې مه كه تي چنكي هم نكارينه وه عيه كڼ دتيف خه لكڼې ده
بهلكي دتيف خوژي ده بهلاف بكن ، دفي باري ده ، دفتي خو ز فې
هزرا بهر تهنگ دهرينخين و ب كه فېن د كومكرنو و ساخكرنا كه له پورې
وه سائيقې ، خاسمه نهف كارې دو كه سان نينه بهلكي دفتي د هر
ده فوره كڼې ده ههك كهس هه بن فې بكن ، د سالا (۱۹۸۲) تي فتي
كاره ساتي وي پوداي ، من نامه كا دريژ نفيسابو (المركز الوطني للوثائق)
من نهف پاستي به بو دهرينخست و من گازنده ژي كرن و كو دفا وه عيه ك
دتيف خه لكې ده بهلاف كرابيه ، هه تا نهف هه مي وه سيقه نه ژناف نه چن
و ديسان من داخاز ژي كر كو بهر نامه كي له سه ر فې باره مي ب كوردي
ل ته له فزيونا كه ر كويكڼې ده بهلاف بكن هه روه سان دفتي جهند طايبه كين
ناف خوه مي فه كن ل جهند ياريز گه هان بو كومكرنا في كه له پوري دا
ديروكفيس ب سانه ي مفاي ز وه سائيقان وه ر بگرن نهك هه ر دفتي
وه سائيق ل به خدا بن هه ر جهنده ناما من وا تير بو ومن چ نياسيني دگه ل
(المركز الوطني للوثائق) نه بو ، لي دلسوزي و گيانې زانستې سه پيدا

« مسام الالوسی » ئەمبەدارى گەشتى ئىنى « المەركز الوطنى للوثائق » و
 « امين عام الفرع الاقلىمى العربى للوثائق » بو ، وناما من دگەل بەرسفا
 خىو بو من دروزناما «العراق» دە ھىزمار ۱۲-۳-۱۹۸۳ ئى ل ئىز نىف
 وئىشائىن (الترات الوثائقى المفقود فى منطقة الحكم الذاتى) بو ھىندى
 دا ئەف پاستىيە دەربارا لئاف جونا بەھزاران وەسائىقان بىكەئىتە بەر چاقىن
 پەوشەنىيران و پەيدا بونا وەئىيە كىنى . . . (المەركز الوطنى للوثائق) دەبەرسفا
 من دا نىقسايە كو بەرنامە كى د تەلەفزیونا كەركوئىكى دە بەلافكىن ،
 دىسان دىنى طابان - الفروع - ل پارىزگەھان فەكىن وە دقان پۆزانىدە منا
 «مذكره» كا - ۱۲ - پوبەل دا « المەركز الوطنى للوثائق » و كسورا
 زاتىبارى يا كورد و ئەمانەتا گەشتى يا پەوشەنىيرى و لاوان و خانىدنا كوردى
 و دەزگەھىن پەوشەنىيرى و بەلافكرنا كوردى بو ھىندىنى طابىيە كى ل
 ئەمانەتەنى فەكن ، گەور نە فەكن ئەوئى مای ئى وئى زىئىف بىجت ، چىكى
 كەس دەست ئى كارتى خۆئىن ئابىيەتى . . . ئى شەرو چىپروكا خۆ بەرنادەت
 و خۆ ناكەتە خۆدانى ئى كەلەپورنى ب سەنگ ، بى گومان مە نامە
 ئى من بو پەوشەنىيران ھەرتە ھەر دىنى بارەيدە .

ھونەرى بىناسازى كوردى :-

بەك ئى وان چىقن تايىن كەلەپورنى مە ، كو پەوشەنىيرو دامو
 دەزگەھىن پەوشەنىيرى يا مە . . . بىر لى نەھاتى ، (ھونەرى مەمارى)
 يە ، چ مەللەت ھەتا نھا نىن بى خانى ھەتا ل چولى ئى بىزىن ئەو خانىن
 بو خۆ دەروست كرىن چ جوان و چ كرىت بىكھاتى نە ئى ھونەرى مەمارى
 وى مەللەتى . ئەف ھونەرە ئى چقە كە ئى (كەلەپورى - كەلەپورنى)
 بازارفانىا ھەر مەللەتە كى كورمانجان ئى «كەلا - ئاسگەھ» و شىرھەو
 گوندو بازار ئافاكرنە كو خۆدیکە بو ھونەرى مەمارى خۆ دور نىسە

ژلانن ههنگه تههنگه تههنگه سهر بت گهر بيزين : بو به كه مين جار
 هونهري معماری د ديروكا مروغان و تهفيا جهاني ده ل كوردستانا
 پروژ ديار بويه زانست و شونوار ده ريخته كو بو به كه مين جار قيری
 ئانا كرنا خانوان بويه ... ل گوندي « جهرمو » ل نزيك جه مچه وال و
 يانی بهرف مهندي و نافه راست و زيری يا عيسراقي كيشا ، بو نمونه
 هيف كه بهرتوكا - شريف يوسف - (تاريخ العمارة العراقية في مختلف
 العصور) دي بينی وده كهيسهري يا تهقيب و خانين سوتی و گهرمانا
 - حمام - صورته ل سوله يمانی ، ههروسا وان خانين ل تهنت
 گهرمانا هفتی هوساتی مهزن ، هوستا عهلی و هوستا هسهنی فاتهسه
 ههزایي دروست كریه و نهازی ساخه ، ههروسا كهيسهري يا نو - و
 خانا مهحمید ناغای و ئیخصارا كهفن ل كو بسنجهفتی و خانا سهید
 نورالدين و خانا گوران ل كهركويكی و منارا سولتان مظفر و ههنگه ز
 خانين كه لانی و خانين عطاء الله ناغای كو هوستا عهلی ههفتیری
 ل ههفتیری ئانا كریه و برا دهلال ل زاخو و تهلارا - قصر - عهلی بهگي
 «يرتی بيزديان ل گوندي باعهدری نو «لالهش» تی قيله گهها بيزديان
 پهنگهك معماری بلند ههیه ب نایهتی كولانين بان كری مينا كهيسهريان
 بهلتي كولانين ، نه كهيسهري نه ... تهفتی دياردهك ههريه د هونهري
 معماری ل كوردستان و دهورو بهراند .

برا ديار بهكر و جامعا مهزن ل بازاری «نارقين» كو ز پوخ
 دهولهنا دوستهكی يا كوردیقه ئانا كرنه بهری نهه سه سالان .
 ههروسا گوبهتا جهلیما خانونی كو عزالدين شیری میرتی ههكاريا
 ئانا كریه ... لسهر لقا دهريا «وان» تی دسهتی چاردی ده ههروسا كهلا
 بهدلیستی و خاندنگهها قوبان ل نایهتی نمونه بلندن معماری مهنه .

و گوتارا (شیبوی که له گی له هونهری ئاوه داگر نهوهی کوردی دا)
 د کوفارا - کاروان - هزمار ۲، دا و گوتارا « فن العمارة والزخرفة في
 طویلة دکوفارا - کاروان - هزمار ۷، دا • بی گومان دیروک فسان
 گوتاران ب چیا به کنی ژ پساغی هونهری معماری کوردی دی ل قهلهم
 دهتن و سهرنجا ههک ژ په وشه نیر و نه دازه ران راکه ایه ههتا د هه یفا
 تیرمه ها بوری ده سێ نه دازه رین معماری ل به غدا هاتن جهه من :-
 نه دازه ر (سردار عبدالله) و (د • احسان فتحی) و (فهیمی بشیر مراد)
 نهف ههردوین دواهیی سهیداتین کولیزا نه دازه ر ل به غدا دو پوژان
 من ل سوله یمانی گیراندن و مشه خانی و خاتین سوتی و (قهیسهریا
 نهقیب) وینه کرن و گه له ک حیه تی بون ب په سنگی معماری مه ، نهف
 ساله زی دی ههک ژ شاگردین کولیزا نه دازه ر هتیرن بو فه کولانا
 خاتین سوتی ، کو ژ شووارین باایانه و مانه فه حیه تی کما چهوا ههتا
 نها کورا زانیاری یا کوردی و په وشه و بیران بویته بهی مهوزوعی نه دایه
 باشی گوت « ههه مسؤولیه تاریخیه » .

هونهری نهخشو کولانا کوردی :-

نهخشکاری به که ژ وان هونهران کو مروفی ژ کهفن بویته بی
 دایه و به که ژ نیشاتین بازارنایی و یشکهفتی • د کوردستانی ده
 هونهره کنی نهخشی ب هیزو جوان هه بویه ، نها زی دی بینی لهه بهراو
 دارو گیچی و تمشین کاتزایی (معدنی) لنیف خانی و کوچک و تهلارو
 عوروتین ده رگه هه و په نهجه رو سندوقین داری ده • ئهه نیابین ب
 نه گه رازفرینا چه نه سالان د بازارین مه ده و ب نه گه را بیرمه تیران ...
 ههک ژ نهقاشین هونهرمه نه دو دست کریان نیابین وهک :- « گول
 مهده دی سهی » کو نهخشه ک جوان دخانیاده ب چه هیلایه ل

بازاری سوله‌یمانی ، « سالیاتی سندی و عالی نه‌کبری برای وی »
 نه‌خنده‌ک گه‌له‌ک جوان ل هه‌فلیری ب جه هیلاینه ، بتر ژوان خانیین
 نه‌خندارین د فیلمین شانوین هه‌فلیری ده ده‌بین . ده‌ست‌کرین فسان
 دو هونه‌رمه‌ندانه دگه‌ل «نه‌قاش طویبای سوریانی» « نه‌قاش عالی
 که‌رکویکی ، هونه‌رکئی بلند د هنده‌ک خانیین کویسجه‌ق ده ب جه
 هیلاینه . .

نه‌جارتین هونه‌رمه‌ند وده «هوستا عالی» و «جان وه‌سی سندی» و
 «هوستا مه‌حمیدی عبدالله سوری سوله‌یمانی» و «هوستا عزت
 ئیسماعیل که‌رکویکی» و «هوستا مستوری هه‌فلیری» و «هوستا به‌کری
 کوری کاری» نه‌خانی هونه‌ری ب جه هیلاینه . هه‌رومه‌سا «ئیراهیم
 کدو قشرو» و «هوستا لوی» و «شینخو زروکی» و «عمار باش مه‌قدوسی
 حه‌تا» نه‌خنده‌ک بلند ب جه هیلاینه . زبه‌رین خانیین بازاری «مدیاتیان»
 ل ویلایه‌تا می‌ردینی . بازاری سه‌س - سنج - سه‌زترین بازاری
 هونه‌ری‌یه د کوردستانی ده ، نه‌قاشین هونه‌رمه‌ندین هونه‌ری نه‌خندی
 بلند ب جه هیلاینه دخانی و کوچکین «سه» دم وده «قه‌سرا ئاصف
 عازم» و «قه‌سرا ئاجمال» . هونه‌ری فوسه‌یسانی یی شویشه‌ی و د
 هونه‌ری دارتانی و معماری‌ده سندیان ده‌سته‌ک بالا هه‌بویه و نه‌ف رهنه‌گه
 هونه‌ر گه‌مانده کوردستانا باشوری ، لی مخاین هه‌تا نها که‌سه‌ک ز
 روناگیرین «سه» دبارا فی هونه‌ری‌ده نه‌نقیسایه ، زبه‌ر هندی که‌سه‌کئی
 ز نقیسه‌رو په‌وشه‌نیرین مه‌جاره‌کئی سه‌رنج نه‌دایه فی هونه‌ری ،
 وینه‌کئی فسان تستا نه‌گریه و گوتازده‌ک دهرارا وان به‌لاف نه‌گریه
 نه‌قه‌زی تیشانا پاشکه‌فتا هزری و بازاری تانی‌یه ، وه‌یه‌ک دنیف خه‌لکئی‌ده
 به‌یدا نه‌بویه و بهائی فی هونه‌ری نه‌زانی‌یه ، تیدی که‌تنه په‌نین و
 سواغ کرنا نه‌خنین گنجا لسه‌ر دیوارین خانیان ، دبت وی دکه‌فن بوین و

مودیتلا وان نه‌ایه ، هه‌روه‌سا شکاندن و هاقیتنا عوروس و په‌نجه‌رئین
 په‌نگ - په‌نگ و سندوقین داری نه‌خشکری و فروتا قاب و که‌لو په‌لین
 نه‌خشدار * « که‌رمانا صورت » ل سوله‌یمانی مینا موزه‌خانه‌کا ب بها
 بو لسه‌ر دیوار و کومبه‌تا وی وینین هونه‌ری جوان کولابون مینا وینین
 پاله‌وان و روسته‌م و زوراب و دیو و زن و نه‌زده‌هاو ناسک و شیرو پلنگ و
 هرج و پیقی و مشه‌ه‌یوان و ته‌والین دی ژی ل سه‌دی نوزدی‌ده ،
 ته‌ف ب ساخه‌می مابون هه‌تا دقان سالتین بوری‌ده ، کریداره‌کی هه‌می
 ب په‌نین و - واغ کرنی ژ نیف‌بر ، هه‌تا دقان چه‌ند مانگانه‌ ژنه‌کا
 - کریدار - خانیتی « عبدالکریم‌تی عه‌له‌کی » ته‌ف عوروسا جوانا ب
 شویشین په‌نگ - په‌نگ و ب‌په‌نگی نه‌خشین نه‌ندازه‌بی دروست‌کرین ،
 (۸۰ - ۱۰۰) ساله‌ به‌ری نها ، هه‌روه‌سا په‌نجه‌رئین په‌نگ - په‌نگ
 ته‌ف ینان ده‌رو شکاندن و شونوار ژی نه‌ایه ، و ل شونا وان جامخانا
 په‌نجه‌رئین شویشا عادی چیکر نه ، براس‌تی ته‌ف خوساره‌تیه‌ک مه‌زنه ب
 هزاران ژی بهائی وان تستان ته‌مام نه‌دبو ، ل خانه‌کا * (بیاره‌ش) دیسا
 حه‌وزا نانی لئی په‌ وک من زانی من پیکول‌کر ، به‌لکی پارچین وی
 په‌یدا بکم لئی مخابن گونن پارچه‌ ژی نه‌ایه * خانیتی « نه‌مین ناغانی
 شاعر » ل کویسنجه‌تی مینا به‌حس دکن موزه‌خانه‌ک هونه‌ری نه‌خشین
 گنجی و مه‌ره‌ری بویه ، لئی هه‌رفاندو کره گه‌راجتی پیکه‌له ، « قه‌سرا
 مه‌لا نه‌فندی » ل باداوا ل هه‌فلیری * کو « ساهیلی سنی » هوستاو
 نه‌فانس و نانا‌که‌ر بو دساله « ۱۹۱۱ » ده ، ناخفتنا سه‌ر زاری خه‌لسکی بو
 دجوانیتی‌ده ، لئی مخابن خزم و کس و کارین وی هند خه‌م ژیتی نه‌خار
 له‌ورا دساله « ۱۹۶۳ » ده ژنای‌چو ، هه‌رفت *

لئی ده‌ری هنگی دساله « ۱۹۵۸ » ده ده‌سته‌که‌ک پانکه‌تی ژلایین
 هزر کریتفه * دوزمین که‌له‌بوری بون ، هیرش برنه سه‌ر قه‌سرا مه‌لا

نهفهندی، یا ههژی گوتهی یه بیترین کو مروقهك برجوازی بو
 پهرتو كخاا وی زی تهف تالان کر و نهو دارین نهخشگری تین بدهستی
 « هوستا مستو » ئی هونهرمه ند هاتین چیکرن، تهف تیکدان، حاکمی
 سیاسی ئنگلیزی ل ههفتیری «هی» ئیشاره تا کریمه وان نشت و مشتین
 نهخشگرین قهری، د ب (۱) پروپهل ۲۱۲ دپهرتو کا خودا «ستان فی
 کوردستان» •

سهیدا « ناصح حیدرهی » بیرمه بیرهك بیر تیزو شارهزا بو چه ند
 چار بو من دگو :- («مهلا نهفهندی، ز زانانین مهلائین کوردستانی بو •
 نهساح بو نهز جوم سهرا لی ز بهر بهری خودانا نهخش و نیگاران من
 ناگه ز مهلا نهفهندی نهما، باش گوت :- نهز چارهك دی زی جومه
 جهم •• دنیا پایزو عه بو، هورک هورک باران دباری و دیمه نی
 بارانی و دیمه نی قهری که نالهك نهتیکه زی پهیدا بو، مهلا نهفهندی
 تهف هوزانه بو من خویند :-

نم نمی باران بهیخوران خوش است

رهحمتی حق بگوناهاکاران خوش است

هر چه نده خه لکی ب نه گهرا نه زانینی زیانهك مهزن ب که له پوری
 نهخنداری مه دایه، لی دسه ر هندی ره، هه کن باش ب ساخله می مایه
 ب تایه تی خانین نهخندار کو بهائی وان هه و نابت • وهك خانینی «حاجی
 سهیدی توتنجی» و خانین «حاجی فوره جی قاسم» و «عبدالکریم تی
 عدله کی» و «شیخ جهلالی حه فید» و «محمد سعید عبدالله ناغای» و
 «حاجی حه سن» و «حاجی فه تاحی گوشت نهخوره» ل سوله یمانی،
 خانینی «کاکه جاف» و «ره سول ناغای» ی و خانینی «حاجی نهها» ی و خانینی

«عبدالله به گئی، ل کویسنجهق، خانینی «شیخ عدلی طالع بانی» و «عہلی
 نہطرہ قچی کو ہر دو د سہدی نوزدی دہ ناکر نہ، ہر وہ سا خانینی
 «مہلا قادری بیام» و «مہلا تابدی» و «حاجی مہردان» ی و ہنہک خانینی
 دی ل کہر کویکی، خانینی «عطا اللہ ناغای» و «ردین سوری جوہی» و
 «ہوستا خہسہنی سورہ کہی» ل ہہ فلیری، ل رہخ و پروین کسلانی،
 خانینی «حاجی مستہفا کنانی» کو زمیرین بہ ہدینان یو ل (نابیدی) و
 دہر گہ ہک ب بہرین نہقاری نہخسکریی گہلہک گرنگ ہہیہ، زینی وی
 (۳۰۰-۴۰۰) سالا کیتر نینہ، د سالا - ۱۹۸۳ - تی من نہف خانینہ
 دیت و بیستیمارہک ہی چیکرو دا (المؤسسۃ العامۃ للانار) چنکی خانینہک
 نہنہری) یہ •

من زانیاری دہربارا فان نہف خایان و دگہل خانین دی زئی و ہنہک
 خانو گہرماق و قہیسہری یان دان (المؤسسۃ العامۃ للانار) بو ہندی دا
 ب کرت و زدہست خہلکی رزگار بکت، دائہو پونگہ معمارہنہو
 ہونہری وی نہختی بعینت کو سامانہک مہزنہ •• د پانہ پوزی دہ وی
 مشہ پاس و پرتوکان دہربارا وان بنفیسن و ہونہر مہند زئی گہلہک مفای
 زئی و ہرگرن •

بو فی نیازی د زفستانا - ۱۹۸۰ - تی من لیژنہک ژ ہیمدارا
 شونواران ئینا سولہ یمانی و حہ لچہو کویسنجهق و ہہ فلیری بو دین و
 وینہ کرنا وان ناکامین نہختس لسہر، ل دویق فی پیکولامہ ہیمدارا
 شونواران بریازا کرینا دو قہیسہری و سنی گہرماق و خانا مہحمود ناغای و
 چار خانین نہخسدار ل کویسنجهق و (بیخصارا کہفن) کرین و
 ہر وہ سا خانینی ٹوسمان چاوبش ل سولہ یمانی کری •• مہ ہیقیا
 ہہی فان خانین ہو بکرن و گہر کاودان باش بون •• ہدر وہ کی چہوا

خانیڻ نهخشدارین کهلا هه نلیری و کهر کویکی کرین و ژ ناف جونئ
 رزگار کرین ، نه فزی جهی پیزگرتتی به بو فنی هیمدارا زانسی
 - علمی - ههروما (هیمدارا گستی یا شونوارو کهله پوری) خانیڻ
 (مهحمود پاشائی جاف) ل قز الرباط (السعدیه) کرین لسه پشیارا
 من • من دقان جهند سالانده پتر ژ دهه (۱۰) گوتاران دهه بارا فان
 خانیڻ کهله پوری (الدور الترائیه) و دگه ل نهخشین وان دپوژناما
 - العراق - ده به لافکرن •

پارازنا تشتین نه تیکه - التحفیات -

تشتین نه تیکه وک تشتین نیق مالی وک تاس و شه کازه و بنبروک و
 سینی و مهنجهلوک و نهشت و مهسین و گوم گوم و دهست شو و سه مساوهرو
 مهنجهلین مهزین که لاندنا سافلی و یان چیکرنا سابونئ و ههک تشتین
 کانزایی ژی - معدنی - مینا کیرل و خه نجهران بتایه تی تین نهخش لسه
 ههین یان نفیساندن چ ل بازارین کوردستان هاتین چیکرن مینا بازاری
 دیاربه کر ، سیرتی ، سوله یمانی ، کهر کویکی ، کویسنجهقی و سه ،
 بتایه تی ژی بازاری دیاربه کرئ مشهور بویه به نهشتین خوه تین
 کانزایی ههروما چیکرنا شوران ژی •

ههروما شه و تشتین ژ داری هانسه چیکرن مینا ، سندوقان
 کورسیان ، که فجان ، کودک و قاب و قاچین دی ژی یان تین ژ هه ریتی
 هاتین چیکرن بو ناف نه رخانی ، بو لینان و نان به حتی ، یان شه ربک و
 ده نکین - دن - هه زین کو جاران دوشاب تیخته نافی ، ههروما
 خشلی ژان وک : هه یاسه ، سه ربوش ، گوهار ، تولاک (گه ردهن) ،
 خرخال و بازن و رستک ، دیسان بهرک و مهفور و جاچم ... هتد ••

ئەف تىشىن ھە ز كەلە پورو ساماننى مملەتتى كوردن چ ل كوردستانى
 ھابن چىكرن يان ب پىكا بازرگانىنى ھە ھابن ۋە لاتىنى مە ، پىدەنى مە
 ئەف تىشىن ئەتىكە بازرىزىن ۋە ھەروشىن ، نەھىلىن زىتف ۋە لاتىنى مە
 دەر كەفن لى . مخابن زبەر نەزابىن ۋە نەبونا پىروكىن نو دبارا كەلە پورا
 بازارقانى يا كوردى دە ، خەلكى دەست ھائىنن فروتسا تىشىن ئەتىكە ،
 تىجارىن ئەتىكان ز خەلكى موصلى ، بەغداينى ، بەسراينى دەھانن ۋ لى
 دگەران ، خەلكى سادە زى دگو ن - ئەف تىشەنە ۋى دكەفن بوين ھەر
 شەرمە دىتف ھاللىن مەدا بن ، دا ب بەھايەك نەرزان فروشىنى ۋ خاسمە
 دەلاين وان بازرگانان ھەبون ۋ نھا زى ھەنە ھەر بو دكرن ، لى گەر
 ئەف ۋەزغە بەردەوام بىت . . ئەف ساماننى مەژن دىتف ۋە لاتىنى مەدا
 نامىت .

دروزناناينى دە ھە كولانا «دراسة» نەخش ۋ پەنگى چىكرنا وان دكن ۋ
 د بىتە زانست ، ئەو زى ب ناننى ۋە لاتىنى مە ل قەلەم نادەن چىكى . . بى
 پىناس (تعريف) دگەت دەستى ئەورويىسان ب پىكا بازرگان ۋ
 بازرگانىنى .

ئەف كوردىن تىشىن كەفن دىفروشن دەورەكى خىراپ دكن
 بەرامبەر فى ساماننى مە ، زبەر - بكر - تاخ بو تاخى د بازاراندە دگەرن ،
 زىكان دىخلىنىن ۋ دىزىنى ئەف تىشەنە ۋى دكەفن بوين ۋ دىنى ۋ جن ،
 پارەك كىم زى ۋەردگرن ۋ زىتف ۋە لاتىنى مە دەردىن ، لى دەورنى مە
 دىروكفىس ۋ نقىسەرو پەوشە نېرىن دى چ بوپە ؟ نەرى مە پىكولەك
 كرىە ، ھىبارەكى دىتف خەلكى دە بەيدا بىكىن . . ؟ ھەتا بەھاننى تىشىن
 ئەتىكە بزىنن ۋ نەفروشن ، نەرى ب دەھان كوپىن شعرو چىروكىنى
 دقان بازاراندە دگىرن بوچى جارەكى دكورهكى دە بەھىنى ئى مەسلى ۋ

مهسەلەن دى تىن كەلەپورى نەگرىسە ، بوچى كورەكى دەربارا فنى
 مەسەلى ناكن • كۆمبونا پىشەر ژ پەوشەنپىرەن كورد بىتايەنى تىن نوپى
 دگەن ل هاوير شعرو چىروك و نىسەن تىن خەلكى بىانى ، كو دىتە
 ئەگەر زىتف چونا كەلەپورى بازار تانى يا مە ، مە ب فنى و نە فنى
 بەر بىياري يا د پروكى دەرەبەر ژ نەف چونا كەلەپورى دگەفت مەسەر
 ملىن مە ، ئەگەر مە پىكولەك كىر بايەو و دەغەك دىتف خەلكى دە بەلا نكر بايە
 دەربارا كەلەپورى ب سەنگ ، و بازار تانى يا مە و خوشەنى يا كەلەپورى
 باف و بايرىن مە دىلى خەلكى دە چاند بايە •

شاگردىن نەنجى و نامادەبى كىلەن نەخسەكرىن گورستانا (گرى
 سەيوان) دچاخنى سەنى كرىنى دە ، دانە بەر بەران و شكەندى ، هەر وەسا
 ناپىزان - فرەنجى - فىزى ھىندى نەدبون فان كىلەن ل گوران دەرىخىن و
 بكن دىتف فرەندە ، خاسەمە روپى نەخسە و نىسان لەسەر پىخە پەخى
 عەردى و نانى ل مەسەر پىشا وان ب قەلەن ، چىكى دزان ئەف كىلەن
 كەفەن ژ بەر تىن «وازمە» ل پىشە چىانى گوزە كو بەر گىر يا گەردەن
 دكت و ناپەقت ، پوزا ۱-۶-۱۹۸۳ ئى نەف و كاك «عبدالواحد» و كاك
 « محمد شىخ تاھا كەركورىكى » چوین بو و نەگرتسا وان كىلەن لى
 زكىلى و نىقىك پىر مە نەدەن ، ژوان ھىند كىلەن پىشەر بەدەستىن
 ھوستا تىن كورد ل سولە یمەنى ھاتىن چىكرن ، وەك :- «ھوستا ھەسەنى» و
 «ھوستا رەشىدى» و «ھوستا ھەسەنى فاتما غەزالی» و «ھوستا حىب» و
 «ھوستا مەردا» و بىتايەنى د زىستان دە كو كارى ھوستا تىن كىم دە •

ئەگەر سەيدايان دەورە كى پەوشەنپىرەنە دايايە شاگردان ، ئەف
 كارى ناپەوا بەلكى ئى دپەندەنە - بى توره ، نەكرىان دەرەبەر گورنىن
 باف و بايرىن خوە • • بەرەبەر گرى سەيوان كو بوپە دىروكەك مەزىن

بو بازاری سوله یمانی . . بو مله تی مه . . نه وی گوری دلسوزین مینا
دیروکنیس «نمین زه کی» دنیف ده نه و گورسانا ناغی وی دهورانین
چهند شاعرین کورد ده هابیه مینا «شیخ نوری شیخ صالح» هوزان پئی
هلداینه .

هوسا . . مخابن کیلین نه خشکرین گورستانا - مناسبی -
کویسنجهق زی ب دهردی نه زابین و پاشکهفتی ده چو و نه ا زی
دیزن : گورستانه ک گهله ک پند مه هه بو شه وینه دنیف ده بون وینین
سوارو خه نجهرو تشین دی ، خاسه نه خش و نفسان لسه ر کولابون .

د سالا - ۱۹۵۸ - تی یان نه دو سالتین بهی هینگی ده ههک کهس
کهته شکاندنا وان کیلین نه خشکری . سهیدا هه بون شاگردین خوه
قیری شکاندنا کیلینا کرن . گوايه گورین برجوازان هه تا گوری «نهحمه د
ناغایی زولال» زی دنیف فان گورستانا ده بول تیزیک گوری «دلدار» تی
شاعرو نه ف کهس دناس وک :- «سهیدا طاهر احمد حوئزی» خودانی
(دیروکا کویه) ، «سهیدا عهونی کهریم شاره زاه» و سهیدا طاهری
نفسانا کیلی تیختیه د نیف بهرتوکا خوه دا بهلی چاخنی کیلی شکاندی
گور بهرزه بو و نه ا زی کهس نانیاست نهفه زی شونا گومبه تی ل سه ر
گوری وی ناغا بکن ، چکی دنیف کویسنجهق ده ب تایه تی ل جه م
پیره میران ودها مه شهور بو . . کو «نهحمه د ناغا» ژ دوازه سوارین
مه ریوان و ژبنه مالا زولال ناغایه ، دیزن بابانیا سوارین وی
خه لات کرن و هه ریه ک کره مه زتی ده فهره کتی و نه وی کره حاکمی
کویسنجهق . هه روه سا (موسه له کی کیلیه کا خه زنه داره کتی بابانی ز
گورستانی ئینا و تیخته سه ر ده تی ده سخانا مانی) ، سهیدا «مسعود
محمد» زی به حسنی قی کریه د نامه کا خوه دا بو من هارتی .

نهف دهوله تین جیهانی چ سدره ایله دارو چ هه قشکی بت پرتی
 شوانوارو کهله بوری خوه دگرنو بهائی وی دزانن ، بو نمونه یه کیتی یا
 سو فیتی گوری «تهیمورله نگی» ل بازارتی «سهه رقه ندهی» کر به جهه ک
 سیاحی ، سالی ب دهه سان ویتن گومبه تین وی به لاف دکن دگوفار تین
 خوه ده ، نه ری بو جی گوری فی درنده تی گونه هبار کو ب مه لاینان
 مرو قین کوشتین . . بو جی گوری وی تیک نه دایسه و به رزه نه کر به ؟
 بو جی حکومتا چینی «شورها چینی» نهوا ب ملین ههزاران هانی ژفا کرن
 نا هه رفیت نهانانازی بی دبه ؟ جهوان کیلین نفیسی کو ب
 سهرو کانتین دیرو کتی دهین هزمارتن ، ههروه سا کیلین نه خنکری و
 وینه دار کو سهرو کانبه ک گرنگا هونه ری تی کولانی یه «فن النحت» .

دگورستانی ده کیلین گه لک ب بها هه نه ره سمی مرو فو ته یرو
 هه سپو جهه کتی شهری وه ک شبرو خه نه جهران و پیمان و ده بانجه و
 تفهنگان یان ره سمی گیای و گولین گه نسی هه ر وه کی ل پتوین کیلی و
 ها کون هه ین ، چنکی ده قهره ک کشتوکالی گرنگ بو ، مینا جهوا دتف
 گورستانا جهزیرا بوتان ده بره ک کیلین گه لک گرنگ هه نه ، لسه ر
 کیلیه کتی جهه ند په سمین هه لکولای و په سمین له ندک و زه لامه ک و
 ههروه سا سی زه لامین دی کو ده ستین هه فدو گرتسه وی ده هواتی
 - شاهین - دکهان خامه ب جلین کوردی کو شه لو شه یک لهرن ، دژیر
 وانده په سمی ماره کی و دو تاووسانه ، دژیر وانده نه خشین دی هه نه ،
 ههروه سا لسه ر سه ری کیلیی په سمی تاووسه کی و یان ته یره کی دی هه یه
 لی لسه ر کیلیا دبه رامه رده جهه ند په نگین خشین زینن کوردانه کو
 دستوری وی چاخی تی زنا کورد دیار دکن .

کیلنه ک دی هه یه لایی ژیری په سمی سواره کی ب ده سته کی پم

گرتیه ، ب دسته کی تفهنگ ، دسه ر وانده په سمی تفهنگه کی دگدل
 کولدکی باروتی و شویشکا تفهنگی و خرچی بزورین کرنا تفهنگی و یان
 محسا هسپی ، ههروهسا په سمی شاخی حیوانه ک کوفی دگدل نشین
 کو نزانین چنه . د حهقله ک دی ده په سمی دو تهرین دصقر ، ن ، کو
 تهری پافتی به ، د حهقله ک دی ده ههک نهخن دگدل دو تهرین دی ،
 لسه سه ری کیلی وینی دوشکی به . هوسا . . په سمین کیلیتی
 پنکها ته ژ زینا مریان یانی گوهورینا ژیانان وان ب کورتی لسه کیلیان
 دیارگریه ب وینه ، دی زانین کو نهف مروغه زه لاهه ک ب ده سلات
 بویه یان بزین دتیت خه لکی ده دیار بویه ، سوار چاک و زیره ک و
 شوپه شکر بویه ، ههردو په نگین جه کی - که فن و نو - ده لگرت ،
 مینا پم و تفهنگان . . بقی به لگه بی دی شین بزین نهف مروغه دسه دی
 ههژدی ده ژیا به . ههروهسا ژ په سمین نه ده واتین پافا و ژ - په سمین
 تهرین پافتی دی زانین کو وی زه لاهه گه لک حه ز ژ پافتی - نیچیری -
 کریه و چ حیوانتی کوفی نی جیان کو ب تفهنگی نیچیرفان دجوتی ،
 په سمی جیان زی کیشایه هه ریبه کی ژفان کیلیان که فاله کی گرنگی
 هونه ری نه حتی کوردی لسه ره ب کیمی به ری دوسه د سالان به ری نه
 هاته چیکرن ، ب دهستی هونه رمنه ند (فقهی محه مدتی گوغه سبلیتی
 بوتانی) هه ر و هسا نهف کیلیه نه جل و بهرگ و په وشت هه ک ژ ژیانان وی
 چاخی نیشا مه ددت .

فان کیلیان ب که له پورتی بر بها دزانین و پندفی به پیار بزین و
 په سمین وان بگرین و فه کولانا لسه بکین دا بیت بناغی هونه ری
 وینه ی و نه حتی کوردی .

دگدل فه کولانا هه ر وینه کی کو کریه دپه رتو کا ده ست نفسانده

وەك وینی « مهران کورپی منصور کورپی مهرانی » و تان « ابن الرزاز
 الجزیری » کو دو هونەر مەندەبن خەلکی کوردستانی نە . . سەدەتی
 دوازدەتی زایینی دە یانی بەری هەشت سەد سالان بەری نەها ، خاسە
 « ابن الرزاز » ب مەزترین ئەندازەتی مێکانیکی بو دجیھانا ئیلامی دە .
 د بازاری سولەیمانیی ل نزیک سەزکار تیزی موزخانەك ئەتوگرافی یا
 فولکلوری هەبە چاختی خوێ زانکوا سولەیمانیی چیکر بو .

ھەك برادەرتن پەوشەبیر دو کیلین نەخشەری ز پانیە ھیناھە
 وئی موزەخانەتی ، ھەر وەسا كاك « فاروق حەقیدە » کو مەزترین دەور ھەبو
 دچیکرنا فنی موزەخانەتی دە ، کیلیك گەلەك گرنەك ز (نامیدی) ھینابو و
 کیلیك گەلەك گرنەك ل (نامیدی) ھەبە نەخشین سەھە ل سەر وان ھاتە
 کولان دگەل نەسەنەن ل مەخان خەلك بەھاتی وان نزانن و گەلەك زوان
 ھاتن شکاندن و ھانتن . مەبەدی بە خرقە کەین دجەھەك باش دە بیارتیزین
 وەك (جامە مەزن) بەلکی پەدی بە موزەخانەك فولکلوری ل « نامیدی » و
 « دەھوك » بەت چیکرن . مە ھەك تەوان کەیان دیتن ل ئیلونتی ل جامە
 مەزن ئی (مەدرەسا زوبەیر پاشا) ی بو ، ل مەخان ئەف خاندنگەھا
 گرنەك کو بانفی ئەمیری بە ھەدینی بو دسا ل مەخان ھەرفاند ، براستی
 زیانەك مەزن بو تە مینا (سەرایا مەزین بە ھەدینان) ئەوژی ھەرفاند بی
 ئەو پەدی وئی رۆفا ھەردی بین ، بەتەتی دەرگەھ «ایە رەسمی دو ئەز دەھا
 و تەبیری (نەر) ل سەرە ، ئەف دەرگەھە پێکھاتە ز دو بەرتن مەزن ،
 براستی تەتەك ئەتیکە بە گومبەستا « سولتان حوسینی » کو د سەدەتی
 شازدەتی دە ئافاگریە ، ھەر وەسا گومبەتین « پەوشەنا » کچا « سەئیل پاشای »
 گەلەك دگرنەگن ھەردو دەھشت کۆزینە ، ھەك گومبەتین گرنەگن دی
 ھەنە ، بەل مەخان مروئین نەزان ھەرفاندن ، (ھەتا ئەز کاریمە بی
 ھاریکاریا کەسەکتی « ۷۵۰۰ - ۸۰۰۰ » پارچین وینا زفی کەلەپوری بگرم ،

بگه ژ بازارتي «مهندي» ههتا «تهويله» ههتا بازارتي «زاخو» .

بیره وهه رین پیران :-

زبهه هنی پتر ژ دیرو کاهه یا نه نفسایه ، و اب جه مایه ، یسندی
یه بویته ب بیره وهه رین پیران بدین زبهه ههتا نها زانیاری یهک یتکجار
گهلهک لسهه سینگی وان ساخ مایه ، بویه رین سالتین پیش بیستانده وهک
سالتین شهه ری یه کئی جیهانی وسالتین بیستان و پستی هنگی ژی . . . بانس
لیرا مه مایه ، شهه ژوان پیران پشکداری دفان بویه رانده کریمه ،
وهک «مهلا طه هاتی نانه تان» ل کویسنجهق کو دو سالان دیلی «اسیر» ،
نورسی بو شهه ری یه کئی جیهانی ده ، ههروه سا «عزیز ناغایتی کویی» ،
«نامق حسین ناغایتی هه وهه ندی» کو چه کهه لگری «که ریم به کئی
هوه وهه ندی» بو «که ریم فه تاح به گ» ، «حاجی عه ولی په باتی» کو زین
وی هه ویر - ۱۱۰ - سالان بو دبهارا - ۱۹۲۰ - تی پشکداری کریمه
دکومینا «ژاله» دا ل سهنگاو کو سهه رو کین هه وهه ندهو جهه باری ژهنگه نهو
په باتی و میکایلی و روعزایی و شیخین قهه داغ تیدا پشکدار بیون و
شهه ری ئنگلیزان بکن دا «شیخ مه حمیده» ژ هندستانی بزقریته هه
شهه کرنا وان دگه ل ئنگلیزی ههه بو قی نارمانجی بو ، نهک بو نارمانجهک
دی ، ههه وه کی ههک دیرو کفیسان مینا «ده کمال مظهر» (تهه حریقا)
نارمانجا قی شهه هشی و تهف شهه هشین دی کریمه ، وهک شهه هشا «بیراهیم
خان ده لوی» ل «کوفری» کو ههه بو قی نارمانجی بو ، ههه جهه نهه
دجانی شهه هشا بیستی ده بو ، نارمانجین فان شهه هشان - کوردی -
کوردینی بیون و جودانه ژ نارمانجا شهه هشا بیستی و پهه توکا «دور الشعب
الکردی فی ثورة العشرين» یا «ده کمال مظهر» پهه توکهک (تهه حریقی) یه
چ کهسان بههستی کومینا «ژاله» نهه کریمه کو تتههک گرنهگه ، «حاجی

مستهفاتی گتانی، ل «نامیدی»، حاجی عبدالله مایی، و «علی باویل ژاغا»
 ل «په وانندی» و «سهدا مهلا شریفی هفتیری» و «حاجی خدری
 شیوه زهری» ل «بشده ری» و «مام صوفی صالح دهرویش سهدا علی»
 ل «پانیه» و «شیخ حسینی سهدا محمدهدی جهباری» ل «که رکویکی»
 و «روستم ناغانی زهنگه نه» و کو وی ژی پشکداری کریو دگه ل برانی
 خوه «عبدالکریم ناغانی» دکومینا «زاله» ده • نهقان بیره وه ریبه ک
 گهلهک بهر فرمه و گرنگ هه بویه دتهف دتهرانده • بیره میرین هو هه نه
 کو دیروکا وی ده فهری دزانن، ههرومهسا ده بارا تهف پهنگین کارو
 ستهتی دزانن، بیره میرین هو هه نه زانیاریت باش دزانن ژ نه جارینی،
 هوستایی، ناسنگه ری، مسگه ری، ههرومهسا شه بیره ژن هه نه
 زانیاریان ده بارا ژیا ناژنکا کورد وشول و کاری ژنان و ژیا نا جفاکی
 دزانن • پتدی به نه په وشه میرین کورمانج - کورد - ب زوترین دم
 ل بهی فان پهنگه بیره میران ب کهفین و بیره وه ری و ان تومار بکین ل
 سه «کاستا» یانژی ب نفیسین ده تهف زانیاریان دگه ل خوه نه بهن
 بن ناخی، چکی هه ر پوژ هه کتی منسخت دین و دمرن، خاصه
 بیره وه ری و ان گهلهک دگرنگن بو نمونه ن مرصد، تی فله کتی کورد
 ل گوندی «گپاوه» مه دیت ل دویف بیره وه ری هیزا سهدا «ناصح
 حهیده ری»، لی مخابن په وشه میرین کورد بهاتی بیره وه ری بیره میران
 نه زانیه • • وهک په وشه میرین عهده بان دزانن • • وانا هه ر زو ده ست
 بقی کاری کریه و نها ژی ل بیره میران دگه رن و زانیاریان ده بارا
 شوره شا بیستی ژی و وردگرن وین وه کو «د» علی الوردی، کو مه زترین
 زانیی جفاکی به، گهلهک یوتسه ب فی مه وزوعی ددت، دتی دویماهی
 ده هه ک ژ پارترگه ها • نه جف، تی هاتن سوله یماهی بو هه قینتی
 دگه ل هه ک بیره میرین کوردان د جاخنی شوره شا بیستی ده «نوره

العشرين ، و تومار کرنا بیرو باورین وان هر چه نده ژنی زمانی کوردی
نه دزانین ، لی نهفه هشباری و چه لهنگی یا پرده وشه نیرین عه ره بانه و نه مه بلی
و باشکه فنا پرده وشه نیرین کورده .

(نهز شیایمه هه تا نها - ۱۱۷ - ده مه ژمیران - ساعه - ب کاسیت
ژیره و ورین بیرو تیران تومار بکم نه خاسمه ب دهنگی وان ل گوندان ل
بازاران ، زهر سه مانه ک مه زنه ، نها ژنی دئی تیخینه سر کاغذی و دئی
به لاف کین ب پردهنگی بهرتوکی) .

چهند ناقری سهک : -

۱ - یاداشت نویسان : -

سهه کس هه نه بیرو و ورین باش هه نه و پرده وشه نیرین ، لی مخان
هزرا هندئی نه کریه یاداشتین خوه ب نفیسن دا و مک بهرتوکه کئی مقای
ژنی و ور بگرن و میا شونواره کئی بجه بهیلت ، یتدئی به هزرا یاداشت
نفیسانئ دئیف خوه ده به لاف بکین .

۲ - هیش (اختصاص) نه هاتی : -

زهر هندئی پتر ژ که له پورئی پردهنگ پردهنگ وئی پهرش و به لاف و
نه کومکریه تم رور هه کئی زناف دجت . . مه ب در بژی به حس کریه ،
زهر هندئی نه که له لهر ملین تهف دانهرو نفیسان و شاعرو
چیر و کفیس و تهف پرده وشه نیران بکه فن د کومکرنا فی که له پورئی و
پشکدار بین د رزگار کرنا وی ده ، هه نه دیزن نهفه « اختصاصی »
من نینه به لکی نهز دیرو کفیس و یا شاعرم و چیر و کفیس و خوه بهر بسیار
نادانن گهر تهف که له پورئی کوردی ب ده هه هزاران و سائیقین کوردی
بسوزن و زئیف بجن ، لی که له ک دخاله تن چکی تم تهف بهر بسیارین

دبه رامبه د پروکتی ده ، به لکی نه ده نیشانا ته به لیتی یه ونه فنی خو
زوحمت بدن دریکا کومکرنا که له پوری ده .

نهری گهر نهز ، تو . . فنی کاری نه کین و نه ف مل بدین چیر و کتی
و شعرتی نهری کی دتی مینت بو کومکرنا که له پوری مه ئی به رفره مه مینا
ده ریای . نایین گیاتین کوردی ، زانیاریان ده بارا ساعتین کوردی
ومشه بابه تین دی زی کو ب سهدان که سین جه لنگ دل سو ز هه نه چرا
کومناکن خاسه چ دائیره نین بو کومکرنا وی مینا «مدیریه التران» ،
«مه سلا کومکرنا و رزگار کرنا که له پوری کارهک «فوریه» نایت پاش
ببخین چنکی بی دناق چونتی ده یه مینا نه ساخه کتی دبه مرنتی ده بت ،
بی گومان دفتی نو زدار پوتسه ب فی نه ساخی بدت نهک بو مرنتی ب
هیلیت و بچت بو نه ساخی کتی و نه زعی وی باش بت ، تیشا وی سفک بت .
جا ز بهر زروفتی که له پوری کوردی دهاویر کومکرنتی ده یه نهک دهاویر
«نه کولانی» ده ، نه نه هشتینه قورانا «اختصاصی» . دفتی که له پوری خو
کوم بکین ، نه وی ده یه مه دهین با نه کولانا لسه بکن ، نایت نه مژویلین
شولو کارین خو تین تابه تی بین چنکی مشه زوی کاری زانستی بی
مه هندتی «فوری» نینه ، دکارین پاش ببخین بیان زی دگهل نفیساتین
خو تین تابه تی که له پوری کوم بکین .

زبه و فنی راستی من (ته نایقایتین) خو و تی دراوستاندین «تجمید»
گرین و دوازه په رتوکین دنیف ته مام ماینه چنکی نه ف په رتوکه نه
له ر سه روکانیان - تألیف - دکم ، یانکو بناغتی فان زانیاریان
دسه روکانیانه دنقیساینه و به رزه نابن ، (خه نه را) ژنیف چونتی لسه
نینه مینا لسه که له پوری به لاف هه ی . هه ده تی بت نه ف زانیاریانه
دنیف ژیده رانده له ر ده ستن گهر نه نه بن په رتوک با پستی ده ه سالین

دى و ياگەر ئەز قان مەوزوعان بدویماسی ئەینم ھەر رۆزە کۆی ھەك
كەس دوی باری دە دئی نقیسانی کۆ دور نینە ژ من باشتر تەلیف بکین .
ھەر تشتەکی بەلاف دئیف پەرتوک و کوفار و رۆزناماندە و یا د کومکری
بن . د پەرتوکخانادە زدەرئەوی وەلانی . . ئەفە ھاتن پارازتن و بونە
مولکئی مە لئی ئەوی ئە کومکری زی دئی ھەیا مە کئی دەمێ خوہ لئی ب
مەزئیحین و نەھیلین زدەست مە بچت چنکی گەر زنائ چو ، جارە کسا
دی ساخ نابتن وەك وەسایقین پەسم کرنا خانی و تەف پەنگین تشتین
نەخشکری و تومارکری . نوژداری دئیف کوردە وارین دە و دابو
نەریت و ستیرناس و نانی گیاتین کوردی و زانیاریان دەربارا سنعەتین
کوردی و مشە بابەتین دی زی .

دئی ئەم کار بکین لہی پیدی یانی و فەراتی یی ، لہی قوناغسان
قوناغا کومکرن و رزگار کرنا کەلەپوری ، نە لہی ب سااھیا مەوزوعان
نە بو نیازە کا بازار گانی و «دشابە» یانی بو پەیدا کرنا بەراو بول و پەیدا کرنا
ناف و دەنگان ، ھەك کەسان نیازا وان ئەوہ نافی وان درۆزنامی و یا ل
رادیوی یی و یا تەلەفزیوی یی دە دیار ببت تیدی بەرھەمی وی چەرا بت ل
وی خەم نینە ، ئەزی دئیژم ناف و دەنگ دەھەر دەھەکی دە یان ب نسبت
ھەمی کەسان (نەقییم) و نیشانا گرنگی یا کار و خزمەتا وی نینە ، ئەگەر
ھۆبا دئی خزمەتا «محمد علی کلای» ژ خزمەتا تەف زامین جیھسانی
مەزتر بت چنکی ناف و دەنگین وی ز ئین ھەیان پترن .

ھەك کەسان چەند بەرتوکەك داناینە و تیحستینە بازارا ، ھەر
چەندە کاری وان جھتی پزگرتنی بە بەلی قان کەسان یشکداری نە کریە
دکومکرن و رزگار کرنا کەلەپوری دە . کو دئی دەورەك گرننگ دئی
بارە دە بین و مشە تشتان رزگار بکین ، بەلسکی کارین وان ینکھاتە ژ

فه گوهازتا زانباريان ژ فتي بهرتو کي و ژ واهه بو بهرتو کا خو و تشتهک
نو پيدا نه کر نه + و نها زي تهف توفته نه د به رههف نينن يتسلافا وان ب
توزي و يا ب قوپي بکفت د کولانين گوندو بازارين کوردستاني ده بو
کومکرنا که له پوري + وه دزانن نه گهر هو بسکن وي که ساي يا
- شخصيه - وان و يا بچوک دبن ، خاصه د به رههف نينن پوره و په نجني
دقان رينکانه ب مهزجن بهلکي تان توفه که سان دفتي هر کاره کي
وان دو مفاهه بن ! پاره ، نان !

نها هنهک ژ چيرو کنيسان ههست ب گرنگي يا که له پوري دايه و
ههست دکن کو ديروک دتي بهرسيارکت بهرامبهر لناف چونا که له پوري
نده و ايه تي ، ههست کريه کو نه و پيازا بهري و لهنگه کو خو (تجميد) و
بهند کربو به نتي د که لا ، چيرو کي ده ، ديسان ديتزن پدفتي به زني
تدنگياتي ده رکه فين بو مهيدانه کا به رفراهه که له پوري بازار قانيا خوه ،
بونمونه ، کاک «شيرزاد حهسه» کو چيرو کنيسهک باشه نهسا مشه
پاين خوه گوهورپينه و د نامه کاخوه دا نيسبو ، بومن : «راسته تم هر
مزويلين شيعرو چيرو کينه تهغه نيشانا نيشان و کيم مه سره فيتي به و ب
ساناهي تره ژ گهريان ل بازارو گوندان بو کومکرنا که له پوري» .

ههروه سا کاک «سهلام» هه نمي ، کو چيرو کنيسهک دياره نهامل دايه
کومکرنا چيروک و تهف ساين کوردي لسه زارتي پيرين گوندان و دفتي
سالو نيغي ده ديترت تيزيکي (۵۲) چيروک و تهف سانه من کومکر نه ،
له ورا نهز دوتي باوهري دمه کوفيانا که له پوري بازار قانيا مه د دلتي مشه
که سين دي ده هتين چاندين + که له پور دوزهک نه ته و ايه و بازار قاني به ،
بوته دان ب که له پوري بابو بايران نيشانا يتشکهفتا بازار قاني يا
ملله تي به ، دوزه کا گرته دايه ب پلا يتشکهفتا هزري و بازار قانيا ملله تي فه ،

نمونه د پيش سبه جل سالان مله تين عهده بو و فرس و توركا پويته ب
كهله پوري نه ددا و كو نها ديرو كنيستين مينا خودي زي رازي (عباس
الغزوي) دجو نسا بولي و ب (جمله) ده ستفيس (مخطوطات) ب
بهايه كني كيم دكرين به لي نها ب چدن يهك مينا وان بكار ت ، به نني يهك
ده ستفيس ز نامه خانا سوله يمايني كو مهز ترين نامه خانا نسا بولي يه
- استساخ - بكت و يان هر ب مايكرو فلمي نامه خاني و تبه بكت .

پندي يه نها ب هنك بيرو هزرتين نو و بهر فرمه هيفكين مهسلا
كهله پوري - مسأله التراث - وهنك تاتين دي بينين پيش كو ز بهري نها
رونا كيرين كورد بير لن نه كويه وهك دني گوتاري ده دهيت ديتن دابست
سه رونه يهك و خاندنگه هه كا نو نا كهله پوري ، كوردي .

۳ - كارگرن ل دويف پندي ياتين : -

۴ - گوهورينا نفيسانين بيانان : -

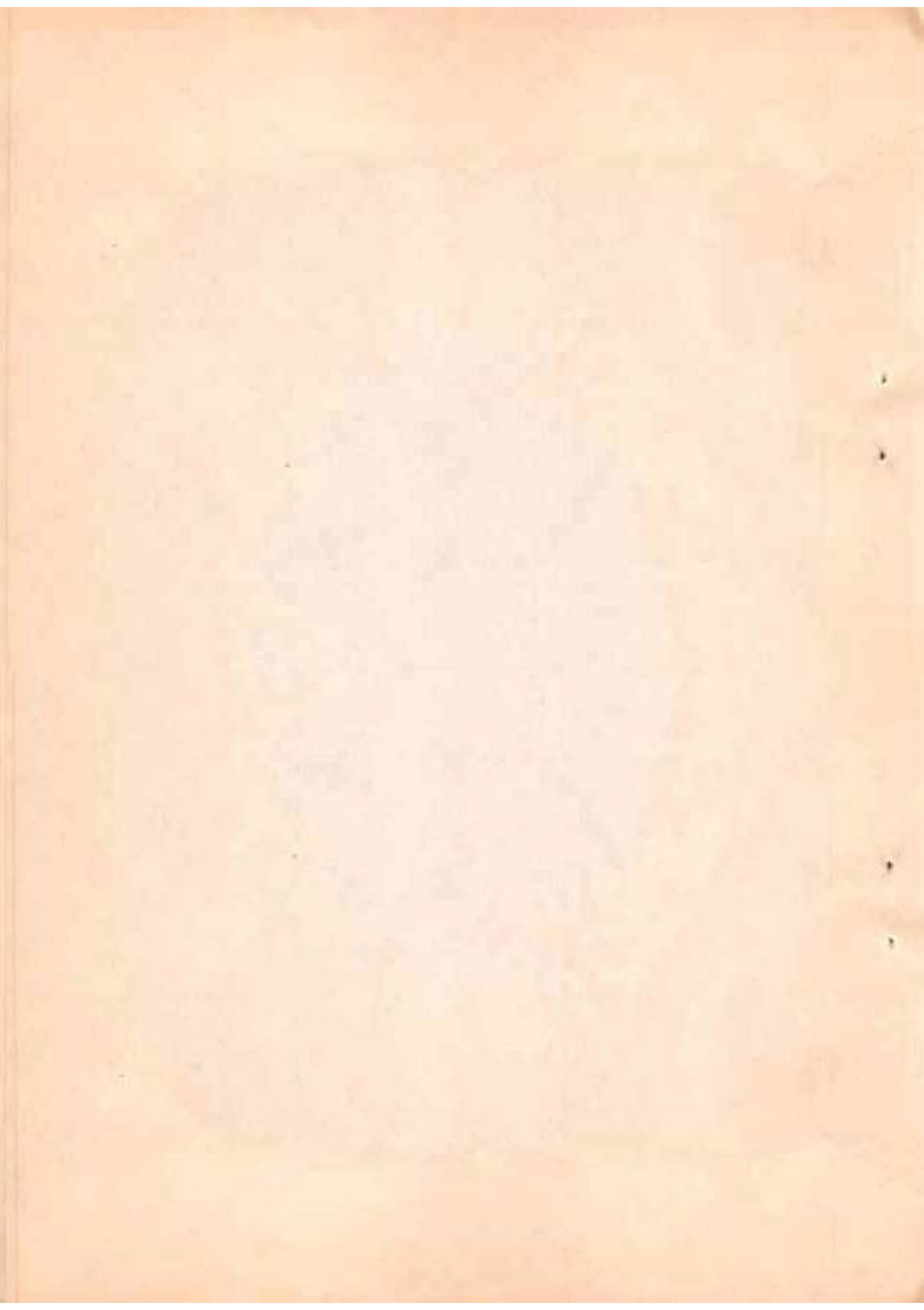
نها مشه كه سان مل دايه وهر گيрана نفيسانين و ولا تين بياني بو سه ر
زمانتي كوردي چ گوتارو چ بهر توك كو پتر زي دبهري نها ده
خوانده فاني كورد فان نفيسانان ب عهده بي دخونن ، ز بهر هندي پندي
ناكت نه و نفيسه ده ني خو ئي زيرين ب مهز يخن ب وهر گي راني فه
خاسمه نه م د قوناغا كومكرنا كهله پوري دايه . نهف گوهورينه وا بويه
نه ساخيهك بو بزانا په وشه نييري يا كوردي ، نهف كاره زي (۸۰٪) بو
نيازه كا بازرگاني يه چنكي هر زو كوفارو پوژنامه و دام و ده زگه ين
پوشه نييري يامه وان وهر گي را بو چاپ دكن و بهر زي دكه فن دستا
وتشتين ره سه تين كوردي ل جهتي خوه دميين ، مشه زفان كه سان زي
مروقين ته به لن و چه ز ز ساخرنا كهله پوري ناكان ، نهف توفه كه سانه
شاره زايي د ديروكو كهله پوري كوردي ده يه .

بوته دان ب قی پهنگی وه پگیرانی (ترجمه) ، خوه مزویل کرن
ب نفیسانین بیانی بافه زیانی دگه هیت گیانی به حس و فه کولان و مهردقا
ساخکرنا که له پوری دنیف ههک په وشه نییرانده ، ههکا فیری ته به لینی
دکن .

من نهف زیانه (وهک به لافکرنا پوچا تجاری شونا گیانی زانستی)
بدریزاهی بو «دار الثقافة والشعر الكردية» نفیسا . . دیروک
۱۶-۶-۱۹۸۱ تی ههرومسا بو کوری شیرو چیروکنی زی من نفیسا
کول هافینا - ۱۹۸۳ - تی ل هه نلیری گنرا .

ل دو ماهیتی هقی دارین گه نجین مه تین رونا کیر دست یانیزن
خرفه کرنا که له پوری کوردی ب شوهک شورشگیرانه .

هدوو نامه‌ی کتێب

هه و النامه و كتيب

جيهانا زاروكان

چيروکا شيری

ل بيشه کی شيرهك هه بو
چيروکا وی دمه ل مه دژیت
بو دههك نسوی
گوره مارهك لی به پینا بو
گوته شیري نه م برانه
شیرتی میر بو
ژمیرینیا خوه باوه ک
شیر گهت خهوی و
چونگی به یمان قیرا دابو
مار ژی بو خوه گر نوبه دار
ماری دیت گو شیر دخه ودا
دربا خره داناو بیقه دا
شیرتی بی هیژ و بریندار
به ری بهریت کره هاوار ،
زاروگنید من :
دنیا هه می من گر بهوست
به لئ نه یار نه بو هه قال
قه د نه بو دوست ..

نهم خه تیرین

دادتی . . . دادتی ، بته یسه
ناگر لبه ر سینگی مه یسه

مه ژ ناگر بده نالی
خوه یی بکه ب ده لالی

مه بشینه جهم سه یسا
ژنگی مه دانن قه یسا

نهم دخوازن بخوینن
خوه ل ریزان ب بینن

نهم زارو کینه قی گوندی
ب ژیری و سه ر بلندی

زو رادبین سپنده هئی
ته ف دچین خویندنگه هئی

چلکینه مه پر بژوینن
نهم گولینه روزا ژینن

نهمین خه تیرینه مانسی
بو رهوشا کوردستانی *

بو زانين

- ۱ - يه كه مين فهرهنگا كوردى « توبار » ، يا هوزانفاننى فديلهسوف
« نهحهدهى خانى » يه (۱۶۵۰ - ۱۷۰۷) •
- ۲ - يه كه مين ديروك نقيسى كورد « شهرهف خانى به دليسى » يسه
(۱۵۴۳ - ۱۵۹۸ ، ۱۵۹۹) خودانى بهرتوكا « شهرهفناه » نى •
- ۳ - يه كه مين خاندنگهها هوزانا كوردى يا كلاسيكى ، خاندنگهها
جزيرى يه ، نى چويه بهر دلوقانبا خودى (۱۶۴۰) •
- ۴ - يه كه مين شورشا كوردى يا وهلاپهروهردى « شورشا » بهدرخان
باشايى ميرى جهزيرا بوتايه ، دسالين (۱۸۴۳ - ۱۸۴۷) نى •
- ۵ - يه كه مين پوژناما كوردى ل تيكه تيا سوفيتى دهرجوى ، پوژناما
« رپا تازه » يه ل سالآ (۱۹۳۰) نى ل يه ريفاننى •
- ۶ - يه كه مين ريزمان نقيسى كورد « عدلى تهره ماخى » يه
ل سالآ (۱۵۹۱ - ۱۵۹۲) كتبا خو يا نقيسى ل بن نافي و نيشانيد
(دهستورا زمانى عهدهبى ب كوردى) •

توره قانیډ خو بنیاسن :-

نهمین ئوسمان

خوشتیډ دلی :-

فتی جاری دتی بو ههوه بهحسیتی تیک ژ سهیدایډ مه ، یند ناهدار
و قهدرگران کهین ، فتی سهیدای گسهلهک بزاف یا کری ژبو توره و
په وشه نیریا کوردی ، ههه ژ بچویکاتی دهمنی ژینی وی (۱۲) سال
و ههنا نهو ژی ههه یی بهرده وامه ل سهه فتی بزانی • مینهقانی سهه یی
فتی جاری ، سهیدای هیژا و بهه کهتی (نهمین ئوسمان) • •

هه نالیډ مه ...

نافتی وی (محهمه د نهمین ئوسمان ئی حه جی حه یدهری
ژبیرییه) ژ گوندی (نه باخیتی) به و دایکا وی ژ مالا مقنیتی دهوکتی به ، ل
پوژا (۴ - جریا تیکتی - ۱۹۲۷) ئی ل باژیری (دهوکتی) یی هاتیبه سهه
• دویایی •

خواندنا خو یا ینشه کی و نافجی ل یاژیری دهوکتی ب دویماهی

• ینا •

زین سیدایتی (نهمین) ، (۱۲) سال بو و وکی بو جارا تیکتی ل
 بازیری دھوکتی شانو گهریه ک پشش کیش کری ، نهف چهنده ل سال
 (۱۹۳۹) تی بو ، یئد پشکدار دناف فنی شانو گهریتی دا :- (رحمتی ،
 محمد طاهر الشیخ عید) ، (شوکت عبدالصمد) ، (عمر حسن) و
 هنده کید دی ، نافی فنی شانو گهریتی (قهرمان) بو ، ل سهر فنی چهنده تی
 سیدای دیتیت :- د مه نهف شانو گهریه د مالاً مه فسه کر و بو هاتنه ییشی
 مه (۲) فلس دانان ، بهلی بجویکا هلدازور زبلی دوا نهم نهشیان پارا ز
 کستی دی وهر گرین ، (۴) چار فلس ز فنی شانو گهریتی گهشته مه
 همیا •• نهو زی مه دانه (عمر حسن) ی و وکو بهردایه گهریتی و شهیانه
 داووشیا ز بهر کو گولله کا ته به دوری ب چانی کت ، نه شانویا مه تمامبو
 و نه فلسه ک گهشته مه •• دهولت سهرتی په قبه قوشکتی !

هه قائد ده لال :-

گهلهک یا ب زحمته هه گه نهم بب هین و ل سهر ههمی بزافسا
 سیدایه کتی و وکی (نهمین تی نوسمان) باخترین ، دقان هنده قهدهر سالادا
 قیجا نهم دتی ب کورتی ل دهف هنده سالاً پراوستین :-

+ ل ساید چلا کونارتید به درخانیا دخواندن و قیری خواندن و
 نفیسینا کرمانجی بو ب لائینی ••

+ ل سال (۱۹۴۶ - ۱۹۴۸) دو به لافوکید نهدهبی و زانستی ل
 خواندنگه ها نانجی ل دھوکتی دهر تیختن •

+ ل سال (۱۹۴۸) دهست ب نفیسینا گونارتید تورهبی و پرهوشه میری
 کر ب زمانتی عه ره بی •

- + ژ سالا (۱۹۴۸ - ۱۹۵۰) ل کولجا شهريعه تي خواند و پاشي هيللا
و چو ناف کاري ميري ..
- + ژ سالا (۱۹۴۸ - ۱۹۵۳) گوتاريد خو ل فان روزناما به لاف
دکرن :- (السجل) ، (الجيبة الشعبية) ، (العالم العربي) ، و ل
ژير هنده نايدي ..
- + پشي سالا ۱۹۵۳ و ههتا سالا ۱۹۶۰ خو ژ به لافکرتي دوير
تيخت ، به لتي يتي به رده وام بو ل سهر نقيسينتي و کومکرنا چيرپوک
و سهرهاتي و سترانيد فولکلوري ..
- + ل سالا (۱۹۶۰) تي ، بو جارا تيکتي د کوفارا (پوناهي) دا
سهرهاتيک به لافکر ل بن ناف و نيشانيد (ميهمانتي ههستي گران) .
- + ژ سالا (۱۹۶۰ - ۱۹۶۲) کاري ل رادبوا کوردي کري ل به غدا
و ربهري ليکريه .
- + ل سالا ۱۹۶۱ ، بو جارا تيکتي زارقه کرنه کا (تمثيلية) کوردي بو
تهله فزيونتي نقيسي ژ ده رهينا (خليل شوقي) و زارقه کرنا (حسين
قهره داغي) و هنده کيد دي . ههرومهسا بو جارا تيکتي ل فتي ساتي
تیه کا زارقه کرني دانا ، نهف تيه يا يتيکھاتي بو ژ (نه مين تي
موسمان - جهلال نه ترويشي - عبدالحافظ ماسي - گولبهار) و
هنده کيد دي ، به رهه مي وان يتي تيکتي ژ نقيسنا سه يدايي (نه مين)
بو ب ناتي «داووتا له زگيني» ، دفتي زارقه کرني دا (گولبهار) تي بو
جارا تيکتي دو هوزانيد سترانکي گوتن ژ فه هاندنا سه يدايي (نه مين)
نهوژي (ناريني هه ي نارين) و پاشي (کورتي گوندي) و ههردو ژ
ئاوازيدي (احمد الخليل) بون .
- + ل سالا (۱۹۶۶) تي باوهريناما ساره زايي دزمانتي تشکليزيدا ، ژ
نستيوتا نه مريکي يا زمانا ل به غدا وه رگرت .

+ ل سالآ (۱۹۶۹ - ۱۹۷۰) پەرتوکا وی (نان و ژیان) هاته چاپکرن
ئەو چیرۆکید وی نفیسین و یتس کیش کرین ل رادیوی کره
دقی پەرتوکئی دا زبلی دو چیرۆکا (هەقال و نیف) و (دزیکه ری
منافق) بەرزە بون .

+ ل سالآ (۱۹۶۷) بو تیک ژ دەسته کا نفیسه را دکوفارا (برایی) دا .

+ ل سالآ (۱۹۷۰) تیک ژ وان ئەنداما بو یتد تیکه تیا نفیسه ریتد کورد
داناین ، هەر و سا دقئ سالی دا تیک بو ژ ئەندامیند کومەلا
رەوشە نیریا کوردی داناین .

+ ل سالآ (۱۹۷۱) ئی بو ئەندام دکورا زاتیاریا کوردی دا .

هەر و سا بو تیک ژ دەسته کا نفیسه را دکوفارا (نوسەری کورد) دا

سەرپەرشتی یا (محرو) لایه ری توره یی کر درۆژناما (التاخی) دا .

• پشکداری کر د کۆزاندنا پەرتوکا کوردی یا سالآ تیکئی سەرەتایی .

• و پشکداری کر د نفیسین پەرتوکا (ئەدەبی کوردی) یا سالآ شەشتی

بەر هەقی لەگەل (عەلام الدین سجادی) و (د . امین موتابجی) .

+ ل سالآ ۱۹۸۲ پەرتوکا خو (کوردی - ئەوروپی) بە لاکر . . .

نەو ژێ ئەف بەر هەمه یی ل بەر چاپی هەین :-

۱ - «سیرۆ بیقاز» چیرۆکید بچو بکانه .

۲ - «دیوانا مەلان» هەندە بە یتید کوردی نە وەکی (بەینا سێسە بانئی)

«هەسپی رەش» «مەولودناما باتەیی» (زەمیل فروش) .

۳ - «ژیان و قیان» کاری ژێنیاتیە و ستراتیە ل گەل دیترن و ژیان

(حەمکتی کور) و (سەلمانی رەشو)

۴ - دیوانە کا شەرید ئەحمەدی نالەند .

فهرهه نڱا ده نڱي مه

کرمانجی	عەرهبی
مه قه ندی	ارتباط
روقه	ایبان
حقاکی	اجتماعی
قیراجون ، بی نافیق ، ل دوی تیک	استمرار
پیشنار	اقراح
یقده هاتن ، شیان ، کارین	اقتدار
خوداوه شانده	انقض
داوه شیان	انقضاض
گوتگوتک	اشاعة
قهرسین ، قهرمین •	انجماد
حه ویا ، تافیا	آوی

کرمانجی	عەرەبی
حهواندن	ایوان
فهزین	انبعاث
په بو ، تزی بو ، هه شیا	اکتظ ، ازرحم
چانلیکر ، لدویف بیچی	اقتدی
هه لدا زور ، ب سه ردا گرت	اقتحم
هاندان ، ئانه هدان	اغاثه
جاروبار	احیانا ، بعض الحالات ،
قهلس ، چپ ، میج ، کنوز ، چکوس	بخیل
زینوار	یشه
دویرینی	بعد نظر
زار ، به لنگاز	بائس
پیتی	باهت
ساویلک	بسیط جدا
شانه شوین	برج مراقبه
تیز	بارود
بی بهر ، خرش	بدون تمر
بی سه روشوین	بدون اثر

بيض الحشرات والسمك	خەرز
بقدر	تەمەت ، ھىدى
تعقيد	ئالوز كرن ، گرنيلدان
تعريض	تيمار كرن
تقليد	جافلن كرن ، زارفە كرن
تمهنة	جافرون كرن ، يروز كرن
تغليف	تېكرتن
تردد	دودلى ، فەزەينىن (زەينىن)
تججج	قاپ ، خوخەلكىشى
تجرع	فېر كرن
تسيف	پانان ، ھەلاشە كرن
تغر	سەتەين ، ھىكائىن ، سەتە
تابع ، ذيلي	دويفەلانك ، باشپرو
ثابت	ئەلف ، سىنگەبى ، صىماخ (صم + ناخ)
ثقل الوزن	سىگول
ثياب ممزقة ، خر:	كىجر گنجى
ثري	ھەبى ، زەنگىن

نمن	بهما ، نرخ
نمین	به امداد ، گران
جیران	هه فسدور
جبهه	جبهه (جھ - بهر)
جهاز	تاویز
حرارة	تین
حافد	داگرنی
حد	قام
بدون حد	بی قام
حوت	نه منگ
الحياة القروية	گوندیانی
حامل ، جلی	ناقر
حدت	قهومی ، رویدا ،
حسود	چانسور میتال
حاجز ، فاصل	ناقیر
حضارة	زیارین ، باژیرفانی
حصن	ناسینگه

عەرەبی	کرمانجی
خاصیة	ساخهات ، په‌وشت
خالد	بێدار
خلود	بێداری
خندق	که‌ند ، خه‌ندمک
دراسة	فه‌ کولین
دارس ، باحث	فه‌ کول
دلیل	گرووف
دحره	به‌زاند
دار حضانه	سائ‌لخانه
رئین	زرنگین
ریب	نانخور
زمیل	هه‌تگور
سائح	گه‌روک
شريك	هه‌تسک ، هه‌قالکار
شکرا	ياهو
صعب	زه‌حمه‌ت ، چه‌تن
صادق	پاستگو

هه ئال	سديق
دياروك	ظاهرة
كاودان	ظروف
زير ، بليمت	عقري
گر	غيره
گردار	غيور
ئاق رابون ، لهى	فيضان
لو ، لئف ، ريدار	قانون
كەل	قەلەمە
نفس ، نفيسر	كاتب
هه فيين	لقاء
كه ئال	لوحة فنية
بئكول ، لخدان ، بئكار	محاولة
سئيل	مراحم
ئالوز ، گر جن	معد
جفاك	مجتمع
نه بهنى	مجهول

کرمانجی	عەرەبی
هیمدار	مؤسس
کولب	مراجعة
بازیریاتی	مدنیة
دپنده ، مروفخورد	مقرمس
وه كههفی	ساو
وه كههفی	مساواة
جندی	مهدب
دیوان ، جقات	مجلس
هه بون	سری
هۆف	وجود
	وحش

هه و النامی کتیب

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد ١٦١٤ لسنة ١٩٨٥

صوتنا

مجموعة من المواد الادبية والثقافية الكردية

^v
DENGEME

دهوك - ١٩٨٥

(٢)

بها (٥٠٠) فلسه

بهرك ژ نهخش كيشانا : ئيبراھيمي محهمه دي

مطبعة - الحوادث - ١٩٨٥

ت ٤١٥٢٦٨٥